

# **DELEGATURA UOKiK w KATOWICACH**

Katowice, dnia 06.03.2008r.

RKT-411-07/07/MI

## **DECYZJA Nr RKT – 04/2008**

Stosownie do art. 33 ust. 6 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. Nr 50, poz. 331; Dz.U. Nr 99, poz. 660 i Dz.U. Nr 171, poz. 1206) oraz § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz.U. Nr 134, poz. 939), po przeprowadzeniu postępowania antymonopolowego wszczętego z urzędu przeciwko Rejonowemu Przedsiębiorstwu Wodociągów i Kanalizacji w Sosnowcu SA, 41-200 Sosnowiec, ul. Ostrogórska 43,

– w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

I. Na podstawie art. 10 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów,

1. **uznaje się za ograniczającą konkurencję** i naruszającą zakaz, o którym mowa w art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, praktykę polegającą na nadużywaniu przez Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Sosnowcu SA pozycji dominującej na lokalnym rynku zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków w drodze narzucania odbiorcom usług uciążliwych i przynoszących nieuzasadnione korzyści warunków umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków poprzez posługiwanie się w ich treści postanowieniem przewidującym, że przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności za ograniczenie albo wstrzymanie dostaw wody bądź ograniczenie lub wstrzymanie odbioru ścieków wywołane wystąpieniem awarii sieci – na czas niezbędny do wykonania prac w celu usunięcia awarii i **nakazuje się zaniechanie jej stosowania;**
2. **uznaje się za ograniczającą konkurencję** i naruszającą zakaz, o którym mowa w art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, praktykę polegającą na nadużywaniu przez Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Sosnowcu SA pozycji dominującej na lokalnym rynku zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków w drodze narzucania odbiorcom usług uciążliwych i przynoszących nieuzasadnione korzyści warunków umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków poprzez posługiwanie się w ich treści postanowieniem przewidującym, że przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności za ograniczenie albo wstrzymanie dostaw wody bądź ograniczenie lub wstrzymanie odbioru ścieków wywołane przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych i **nakazuje się zaniechanie jej stosowania;**
3. **uznaje się za ograniczającą konkurencję** i naruszającą zakaz, o którym mowa w art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, praktykę polegającą na nadużywaniu przez Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Sosnowcu SA pozycji dominującej na lokalnym rynku zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków w drodze narzucania odbiorcom usług uciążliwych i przynoszących nieuzasadnione korzyści warunków umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków poprzez posługiwanie się

w ich treści postanowieniem przewidującym, że w przypadku zaboru wodomierza zawinonego przez odbiorcę lub wykazania, że uszkodzenie wodomierza nastąpiło z jego winy ilość pobranej wody nalicza się odpowiednio do ilości, która mogła popłynąć pełnym przekrojem rury przyłącza wodociągowego z dniem od ostatniego odczytu wodomierza **i nakazuje się zaniechanie jej stosowania;**

4. **uznaje się za ograniczającą konkurencję** i naruszającą zakaz, o którym mowa w art. 9 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, praktykę polegającą na nadużywaniu przez Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Sosnowcu SA pozycji dominującej na lokalnym rynku zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków w drodze posługiwania się w treści zawieranych z odbiorcami usług umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków postanowieniami przewidującymi, że umowa może być rozwiązana ze skutkiem natychmiastowym w razie naruszenia przez odbiorcę usług jej postanowień, a z chwilą rozwiązania umowy przedsiębiorstwo dokonuje odcięcia przyłącza wodociągowego i przyłącza kanalizacyjnego oraz demontuje wodomierz główny i **nakazuje się zaniechanie jej stosowania;**

5. **uznaje się za ograniczającą konkurencję** i naruszającą zakaz, o którym mowa w art. 9 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, praktykę polegającą na nadużywaniu przez Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Sosnowcu SA pozycji dominującej na lokalnym rynku zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków w drodze uzależniania wznowienia świadczenia usług dostarczania wody i odprowadzania ścieków – w przypadku, gdy dochodzi do ich wstrzymania na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (tekst jedn. Dz.U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858 z późn. zm.) – od uiszczenia przez odbiorcę kosztów odcięcia dostawy wody i zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego oraz kosztów ponownego podłączenia i **nakazuje się zaniechanie jej stosowania.**

II. Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów **nakłada się** na Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Sosnowcu SA **karę pieniężną** w wysokości 40 000 PLN (słownie złotych: czterdzieści tysięcy), płatną do budżetu państwa, z tytułu naruszenia zakazu, o którym mowa w art. 9 ust. 1 i art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w zakresie opisanym w punkcie I sentencji niniejszej decyzji.

III. Na podstawie art. 77 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 80 tej ustawy postanawia się obciążyć Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Sosnowcu SA kosztami przeprowadzonego postępowania antymonopolowego i zobowiązać ww. przedsiębiorcę do zwrotu na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwoty 73 PLN (słownie złotych: siedemdziesiąt trzy).

## Uzasadnienie

W imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zwanego dalej „organem antymonopolowym”) zostało przeprowadzone z urzędu postępowanie wyjaśniające w sprawie wstępnego ustalenia, czy w związku z działalnością Rejonowego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji w Sosnowcu SA (zwanego dalej „RPWiK Sosnowiec” lub „Spółką”) nastąpiło naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (zwanej dalej również „ustawą antymonopolową”) uzasadniające wszczęcie postępowania antymonopolowego (sygn. akt RKT-400-16/07/MI). W toku przedmiotowego postępowania wyjaśniającego zbadano pod kątem naruszenia przepisów ww. ustawy warunki umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków zawieranych przez RPWiK Sosnowiec zarówno z konsumentami, jak i podmiotami prowadzącymi działalność gospodarczą, w oparciu o wykorzystywane w obrocie wzorce umowne. Ponieważ analiza treści zgromadzonych informacji i dokumentów dała podstawy do przyjęcia, iż

w przedmiotowej sprawie mogło dojść do naruszenia przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w dniu 07.09.2007r. Postanowieniem Nr 1 wszczęte zostało w tej sprawie z urzędu postępowanie antymonopolowe (dowód: karty nr 1-1 verte). Spółce postawione zostały zarzuty nadużywania pozycji dominującej na rynku właściwym w drodze:

- narzucania odbiorcom usług uciążliwych i przynoszących nieuzasadnione korzyści warunków umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków poprzez posługiwanie się w ich treści postanowieniami przewidującymi, że przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności za ograniczenie albo wstrzymanie dostaw wody bądź ograniczenie lub wstrzymanie odbioru ścieków wywołane wystąpieniem awarii sieci – na czas niezbędny do wykonania prac w celu usunięcia awarii, co może stanowić naruszenie art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów;
- posługiwania się w treści zawieranych z odbiorcami usług umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków postanowieniami przewidującymi, że umowa może być rozwiązana ze skutkiem natychmiastowym w razie naruszenia przez odbiorcę usług jej postanowień, a z chwilą rozwiązania umowy przedsiębiorstwo dokonuje odcięcia przyłącza wodociągowego i przyłącza kanalizacyjnego oraz demontuje wodomierz główny, co może stanowić naruszenie art. 9 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów;
- uzależniania wznowienia świadczenia usług dostarczania wody i odprowadzania ścieków – w przypadku, gdy dochodzi do ich wstrzymania na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (tekst jedn. Dz.U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858 z późn. zm.) – od uiszczenia przez odbiorcę kosztów odcięcia dostawy wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego oraz kosztów ponownego podłączenia, co może stanowić naruszenie art. 9 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W toku przedmiotowego postępowania, organ antymonopolowy dokonał dalszych ustaleń, w oparciu o które uznał, że zachodzi konieczność rozszerzenia tego postępowania w zakresie przedmiotowym, co nastąpiło na mocy Postanowienia Nr 3 z dnia 21.11.2007r. (dowód: karty nr 233-234). Spółce postawione zostały dwa dodatkowe zarzuty naruszenia art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów polegającego na nadużywaniu pozycji dominującej na rynku właściwym w drodze narzucania odbiorcom usług uciążliwych i przynoszących nieuzasadnione korzyści warunków umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków poprzez posługiwanie się w ich treści postanowieniami przewidującymi, że:

- przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności za ograniczenie albo wstrzymanie dostaw wody bądź ograniczenie lub wstrzymanie odbioru ścieków wywołane przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych,
- w przypadku zaboru wodomierza zawinonego przez odbiorcę lub wykazania, że uszkodzenie wodomierza nastąpiło z jego winy ilość pobranej wody nalicza się odpowiednio do ilości, która mogła popłynąć pełnym przekrojem rury przyłącza wodociągowego z dniem od ostatniego odczytu wodomierza.

W odpowiedzi na zawiadomienie o wszczęciu i rozszerzeniu postępowania antymonopolowego RPWiK Sosnowiec podniosło, co następuje.

W odniesieniu do pierwszego postawionego w niniejszej sprawie zarzutu dotyczącego posługiwania się w treści zawieranych umów postanowieniem przewidującym, że przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności za ograniczenie albo wstrzymanie dostaw wody i odbioru ścieków wywołane wystąpieniem awarii sieci – na czas niezbędny do wykonania prac w celu usunięcia awarii, RPWiK Sosnowiec – wskazując na podstawy zamieszczenia w umowach ww. postanowienia – podniosła w pierwszej kolejności, że sposób jej postępowania w przypadkach usuwania awarii sieci wodociągowej i kanalizacyjnej określony został w § 41 i 42 *Regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków* wprowadzonego Uchwałą Nr 841.XLVIII/06 Rady Miejskiej w Sosnowcu z dnia 26 stycznia 2006 r. (dowód: karta nr 113). Spółka wskazała również, że w powyższym kontekście *Należy (...) przytoczyć znaczenie pojęcia awarii, która jest zdarzeniem*

*nagłym, nieprzewidzianym i niezawinionym, a zatem można ją porównać do definicji siły wyższej, czyli zdarzenia, którego nie można było przewidzieć przy zachowaniu staranności wymaganej w stosunkach kupieckich (art. 355 § 2 k.c.). Przypadki takie zdarzają się często. Prawie codziennie dochodzi do awarii sieci wodociągowej w różnych rejonach miasta z bardzo różnych przyczyn. W przypadku wystąpienia awarii przedsiębiorstwo stara się zminimalizować skutek ograniczenia przerw w dostawie wody do odbiorców, ograniczając jednocześnie pole oddziaływania. Spółka podniosła również, iż podejmuje starania, aby przez działania inwestycyjno – modernizacyjne zapewnić niezawodność zasilania (sieć w układzie pierścieniowym). Znaczne środki przeznaczone są na zakup urządzeń umożliwiających szybsze wykrywanie awarii, a tym samym ograniczenie jej zasięgu (dowód: karta nr 114).*

*Spółka podniosła w dalszej kolejności, że w przypadku wystąpienia awarii na sieci wodociągowej przystępuje niezwłocznie do jej usunięcia. RPWiK Sosnowiec SA natychmiast informuje Odbiorców o czasie trwania usuwania awarii, jeśli wiąże się to z zamknięciem wody, a w sytuacjach trudnych (powyżej 12 godzin) woda jest dostarczana klientom beczkownikami w ciężar kosztów własnych. Odpowiednie zapisy w tym zakresie znajdują się również w umowach. Spółka wskazała, że nie odnotowała ani jednego przypadku zgłoszenia ze strony Odbiorcy wystąpienia szkody z tytułu braku wody. Szkody zgłaszane do przedsiębiorstwa spowodowane są najczęściej dostarczeniem wody o pogorszonej jakości bądź zalaniem – są rozpatrywane w trybie przewidzianym w przepisach ogólnych i w przypadku faktycznego wystąpienia szkody wypłacane jest Klientom odszkodowanie (dowód: karta nr 114).*

Odnosząc się do drugiego postawionego w niniejszym postępowaniu zarzutu, w ramach którego zakwestionowano posługiwanie się przez Spółkę postanowieniem przewidującym, iż umowa może być rozwiązana ze skutkiem natychmiastowym w razie naruszenia przez odbiorcę usług jej postanowień, a z chwilą rozwiązania umowy przedsiębiorstwo dokonuje odcięcia przyłącza wodociągowego i przyłącza kanalizacyjnego oraz demontuje wodomierz główny, RPWiK Sosnowiec podniosło, że *Przedsiębiorstwo wodociągowe odpowiada za parametry dostarczanej wody (...), które muszą spełniać normy określone w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (...). Wprowadzenie zapisu do umowy, który w ekstremalnych przypadkach umożliwia natychmiastowe wypowiedzenie umowy (odcięcie wody, uniemożliwienie odbioru ścieków) związane jest z zabezpieczeniem przede wszystkim pozostałych użytkowników sieci. Spółka musi dbać o dobro wszystkich swoich Odbiorców. RPWiK Sosnowiec wyjaśniło, że wprowadzając do treści umów zakwestionowaną klauzulę miało na uwadze takie przypadki, jak (dowód: karty nr 114-115):*

- Studnia wodomierzowa zalana fekaliami – występuje możliwość skażenia wody. Utrzymanie studni w należytym stanie jest w gestii Odbiorcy, a prowadzenie 20 – dniowej procedury odcięcia może doprowadzić do skażenia wody w sieci;*
- Brak zaworu antyskażeniowego na instalacji wewnętrznej (co należy do obowiązków Odbiorcy) może spowodować, iż nastąpi skażenie sieci pochodzące z wewnętrznej instalacji. Prowadzenie w takiej sytuacji 20-dniowej procedury odcięcia wody również może doprowadzić do skażenia sieci i zamknięcia dostawy wody na szeroką skalę;*
- Wprowadzenie do sieci kanalizacyjnych ścieków stanowiących zagrożenie dla tejże sieci, oczyszczalni, środowiska. Spółka wskazała, że art. 9 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę zabrania wprowadzania ścieków o nieodpowiednim składzie, jednakże w przypadku naruszenia przez odbiorcę tego przepisy zamknięcie przyłącza kanalizacyjnego dopiero po 20 dniach może mieć ogromne negatywne skutki środowiskowe i ekonomiczne (np. zniszczenie życia biologicznego na oczyszczalni).*

RPWiK Sosnowiec przedstawiło również wyjaśnienia dotyczące trzeciego postawionego mu zarzutu nadużywania pozycji dominującej na rynku, w ramach którego zakwestionowano zachowanie Spółki polegające na uzależnianiu wznowienia świadczenia usług dostarczania wody i odprowadzania ścieków – w przypadku, gdy dochodzi do ich wstrzymania na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków – od uiszczenia

przez odbiorcę kosztów odcięcia dostawy wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego oraz kosztów ponownego podłączenia (przy czym należy podkreślić, że przedmiotem zarzutu jest fakt uzależniania przez Spółkę wznowienia świadczenia usług od innych okoliczności niż ustanie przyczyn stanowiących podstawę do odcięcia dostawy wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego, nie zaś sam fakt obciążania odbiorców kosztami czynności związanych z odcięciem i ponownym uruchomieniem usług, który nie jest przez organ antymonopolowy w przedmiotowej sprawie kwestionowany). W powyższym kontekście Spółka wskazała, że *rozliczenie kosztów w układzie kalkulacyjnym dostosowano do przepisów regulujących sporządzanie wniosków taryfowych – zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Budownictwa z dnia 28 czerwca 2006 r. w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków*. Spółka podniosła, że *analitka umożliwia wyodrębnienie kosztów dotyczących robót odpłatnych, a nie wchodzących w skład Taryf. Do robót odpłatnych zaliczane są m.in. koszty odcięcia i ponownego podłączenia wody. Spółka prowadzi bieżącą windykację przestrzegając procedur wynikających z art. 8 ust. 1 pkt 2 ustawy [o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę] mówiących o odcięciu wody w przypadku nieuregulowania należności za dostawę wody. Mnogość zdarzeń wynikających z ilości egzekucji zgodnej z prawem, która wymaga każdorazowo wyjazdu w teren i dokonania czynności umożliwiających skuteczne wstrzymanie dostawy wody lub zamknięcie przyłącza kanalizacyjnego do odbiorcy (dłużnika) wpłynęła na podjęcie decyzji, iż koszty robót związanych z wykonaniem ww. czynności nie wchodzi w skład taryf, ponieważ byłoby to subsydiowanie skrośne, które jest niedozwolone przepisami (...). Cennik ten wprowadzono dopiero w 2003 roku. Impulsem takich działań była rosnąca liczba odcięć u tych samych odbiorców, którzy dopiero wówczas regulowali sobie zaległości, gdy dokonano fizycznego odcięcia. Po wprowadzeniu opłat ilość ta uległa znacznemu zmniejszeniu*. RPWiK Sosnowiec wskazało także, że obciążając kosztami odcięcia i ponownego uruchomienia dostawy wody konkretnego odbiorcę, z powodu którego koszty te zostały poniesione, Spółka zabezpiecza przed ponoszeniem tych kosztów tych odbiorców, którzy solidnie, systematycznie regulują należności i wypełniają zapisy umowy. RPWiK Sosnowiec podniosło ponadto, iż przedstawiając powyższe wyjaśnienia Spółka pragnie podkreślić, iż w jej interesie leży ciągła sprzedaż usług, ograniczanie niezadowolonych klientów, a także zwiększanie ich liczby. Wskazało również, iż ma świadomość, że dysponując znacznym majątkiem (sieci, oczyszczalnie), który generuje stałe wysokie koszty, a także posiadając w Taryfie marżę zysku na poziomie [...] % Spółka może zamknąć bilans bez strat tylko wówczas, gdy będzie rozszerzać usługę z zachowaniem jakości, a nie ją ograniczać (dowód: karta nr 115-116).

Ustosunkowując się do kolejnego zarzutu, postawionego przez organ antymonopolowy w Postanowieniu Nr 3 z dnia 21.11.2007r., a dotyczącego zamieszczenia w treści umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków warunku przewidującego możliwość zwolnienia się przez RPWiK Sosnowiec z odpowiedzialności za przerwy lub ograniczenia w świadczeniu usług wywołane przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych, Spółka wyjaśniła, że *sporządzając wzory umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków posługiwano się wzorami przedstawianymi przez instytucje i literaturę branżową np. Izba Gospodarcza Wodociągi Polskie, Józef Wiśniewski „Zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków” Bydgoszcz 2002 r.* Spółka wskazała, że powyższe wzory zawierały postanowienia tożsame z postanowieniem zakwestionowanym w niniejszym postępowaniu. RPWiK Sosnowiec wyjaśniło również, iż klauzula dotycząca zwolnienia się z odpowiedzialności za ograniczenie albo wstrzymanie dostawy wody i odprowadzania ścieków w związku z przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych nie narusza w jego ocenie *zasad ochrony konsumentów*. W ocenie Spółki *Klauzula ta wskazuje na okoliczność, która jest zupełnie niezależna od przedsiębiorstwa wodociągowo – kanalizacyjnego. Trudno przyjąć odpowiedzialność podmiotu za okoliczności, na które nie ma żadnego wpływu. Zapis ten stanowi wyjątek, a nie regułę co do odpowiedzialności przedsiębiorstwa. Ponadto należy zauważyć, że klauzula ta nie przynosi spółce nieuprawnionych i nieuzasadnionych korzyści, a jedynie odnosi się do zwolnienia z odpowiedzialności i znajduje poparcie w zasadach współżycia społecznego. Skoro*

*przedsiębiorstwo nie dostarcza energii i nie ma na to wpływu, to trudno je obciążać odpowiedzialnością. RPWiK Sosnowiec podkreśliło ponadto, iż Aby uchronić swoich Klientów przed skutkami braku energii spółka ponosi znaczne nakłady realizując dwustronne zasilanie obiektów hydroforowych i dokonując połączenia sieci wodociągowych w układ pierścieniowy. Dlatego też w działalności RPWiK Sosnowiec SA nie wystąpiły przypadki wstrzymania lub ograniczenia dostawy wody bądź odprowadzania ścieków wywołanych przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych. Nie odnotowano ani jednej takiej sytuacji. W związku z tym Odbiorcy usług nie wystąpili z roszczeniami odszkodowawczymi z tego tytułu (dowód: karty nr 237-238).*

W odniesieniu do ostatniego zarzutu postawionego RPWiK Sosnowiec w niniejszej sprawie, przedsiębiorca wyjaśnił, iż postanowienie przewidujące prawo do ustalenia należności za pobraną wodę według ilości, jaka mogła przepłynąć pełnym przekrojem rury przyłącza wodociągowego w przypadku zawinonego przez odbiorcę zaboru lub uszkodzenia wodomierza również znajdowało się we wzorcach umów rekomendowanych przez Izbę Gospodarczą Wodociągi Polskie. Spółka podkreśliła, iż mimo brzmienia zakwestionowanego postanowienia, ani jeden odbiorca nie został obciążony należnością za wodę zgodnie z przedmiotowym postanowieniem. Wyjaśniła także, iż w sytuacjach, gdy doszło do uszkodzenia lub zaboru wodomierza ilość pobranej wody ustalana była – zgodnie z § 18 ust. 1 rozporządzenia w sprawie określania taryf – na podstawie średniego zużycia wody w okresie 6 miesięcy przed wystąpieniem zdarzenia. Spółka przedstawiła również potwierdzające to dokumenty (dowód: karty nr 240-245). RPWiK Sosnowiec wskazało ponadto, że za wprowadzeniem do umowy zakwestionowanego zapisu przemawiał fakt, że z obserwacji (doświadczenia) pracowników przedsiębiorstwa wynikało, iż wielu Odbiorców usług nadużywało zaufania Spółki (wielokrotne uszkodzenia, kradzieże wodomierzy), a tym samym powodowało wzrost cen jednostkowych wody dla wszystkich odbiorców. Wprowadzenie przedmiotowej klauzuli mobilizowało klientów do właściwego podejścia w zakresie dbałości o miejsce montażu wodomierza. Działania te były jedną z przyczyn zmniejszenia strat wody z [...] % do [...] % (dowód: karta nr 238).

### **Organ antymonopolowy ustalił następujący stan faktyczny.**

Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Sosnowcu SA zostało wpisane do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy w Katowicach pod numerem 0000216608. Zgodnie z wpisem, przedmiotem jego działalności jest między innymi działalność usługowa w zakresie rozprowadzania wody i odprowadzanie ścieków (dowód: karty nr 10-13). RPWiK Sosnowiec jest przedsiębiorstwem wodociągowo – kanalizacyjnym w rozumieniu art. 2 pkt 4) ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę. Spółka prowadzi działalność w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na podstawie Zezwolenia udzielonego przez Zarząd Miasta Sosnowca w Decyzji Nr 1/2002 z dnia 30.10.2002r. (dowód: karty nr 15-18). Obszarem jej działalności jest teren w granicach administracyjnych miasta Sosnowca z wyłączeniem obszaru objętego Decyzją Zarządu Miasta Sosnowiec Nr 2/2002 w sprawie udzielenia zezwolenia na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków Przedsiębiorstwu Wielobranżowemu „ADM” Sp. z o.o. w Sosnowcu (dowód: karta nr 7).

RPWiK Sosnowiec nie posiada własnych ujęć wodnych. Całość wody, za pomocą której Spółka realizuje zaopatrzenie w wodę na obszarze swojej działalności zakupywana jest przez nią od hurtowego dostawcy wody – Górnośląskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów SA w Katowicach (dowód: karta nr 9).

Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, RPWiK Sosnowiec zawiera z odbiorcami usług pisemne umowy, na podstawie których odbywa się dostawa wody i odbiór ścieków. Ustalono, że w powyższym zakresie Spółka aktualnie posługuje się w obrocie następującymi wzorcami umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków:

- a. wzorcem *Umowy Nr ... o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* stosowanym względem konsumentów, znajdującym się w obrocie od dnia 03.04.2006r. (dowód: karty nr 5 verte, 28-30 verte)
- b. wzorcem *Umowy Nr ... o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* stosowanym względem klientów instytucjonalnych, znajdującym się w obrocie od dnia 03.04.2006r. (dowód: karty nr 5 verte, 31-34);
- c. wzorcem *Umowy Nr ... o zaopatrzenie w wodę* stosowanym zarówno względem konsumentów, jak i klientów instytucjonalnych, znajdującym się w obrocie od dnia 03.04.2006r. (dowód: karty nr 5 verte, 35-37);
- d. wzorcem *Umowy Nr ... na odprowadzanie ścieków* stosowanym zarówno względem konsumentów, jak i klientów instytucjonalnych, znajdującym się w obrocie od dnia 03.04.2006r. (dowód: karty nr 5 verte, 38-39 verte);
- e. wzorcem *Umowy Nr ... o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków z lokatorem* stosowanym w obrocie od dnia 14.06.2006r. (dowód: karty nr 5 verte, 40-42);
- f. wzorcem *Umowy Nr ... o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków z właścicielem/zarządcą* (budynku wielolokalowego) stosowanym w obrocie od dnia 14.06.2006r. (dowód: karty nr 5 verte, 43-46).

Na potwierdzenie, że ww. wzorce umowne faktycznie stosowane są w obrocie zgromadzono w toku postępowania antymonopolowego przykładowe umowy zawarte z ich wykorzystaniem zarówno z konsumentami, jak i w obrocie pozakonsumentem:

- *Umowę Nr N/590/18 o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* zawartą w dniu 08.01.2007r. (dowód: karty nr 47-51);
- *Umowę Nr N/2547/07 o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* zawartą w dniu 08.02.2007r. (dowód: karty nr 52-57);
- *Umowę Nr N/573/36 o zaopatrzenie w wodę* zawartą w dniu 23.01.2006r. (dowód: karty nr 58-61);
- *Umowę Nr N/601/85 na odprowadzanie ścieków* zawartą w dniu 23.01.2007r. (dowód: karty nr 62-64);
- *Umowę Nr 613/8/9 o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków z lokatorem* zawartą w dniu 07.08.2006r. (dowód: karty nr 65-67 verte);
- *Umowę Nr 613/89 o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków z właścicielem / zarządcą* zawartą w dniu 07.08.2006r. (dowód: karty nr 68-73);
- *Umowę Nr N/2634/07 o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* zawartą w dniu 24.05.2007r. (dowód: karty nr 117-122);
- *Umowę Nr N/510/21 o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* zawartą w dniu 03.08.2007r. (dowód: karty nr 123-127);
- *Umowę Nr N/2688/07 o zaopatrzenie w wodę* zawartą w dniu 11.08.2007r. (dowód: karty nr 128-131);
- *Umowę Nr N/601/92 na odprowadzanie ścieków* zawartą w dniu 10.04.2007r. (dowód: karty nr 132-134);
- *Umowę Nr 613/66/07 o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* zawartą w dniu 13.08.2007r. z właścicielem budynku wielolokalowego (dowód: karty nr 135-140);
- *Umowę nr 613/103/07 o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków z lokatorem* zawartą w dniu 13.08.2007r. (dowód: karty nr 141-143).

Ustalono, że w treści przedmiotowych umów zawarte są następujące postanowienia umowne:

- § 9 ust. 1 pkt 2) *umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* oraz § 6 ust. 1 pkt 2) *umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* zawieranych z lokatorami (osobami korzystającymi z lokali w budynkach wielolokalowych) stanowi, że *Przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności za ograniczenie albo wstrzymanie dostaw wody bądź ograniczenie*

*lub wstrzymanie odbioru ścieków wywołane: wystąpieniem awarii sieci – na czas niezbędny do wykonania prac w celu usunięcia awarii;*

- § 8 ust. 1 pkt 2) umów o zaopatrzenie w wodę stanowi, że Przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności za ograniczenie albo wstrzymanie dostaw wody (...) wywołane: wystąpieniem awarii sieci na czas niezbędny do wykonania prac w celu usunięcia awarii;
- § 7 ust. 1 pkt 2) umów na odprowadzanie ścieków stanowi, że Przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności za ograniczenie albo wstrzymanie odbioru ścieków wywołane: wystąpieniem awarii sieci – na czas niezbędny do wykonania prac w celu usunięcia awarii;
- § 16 ust. 1 umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków zawiera postanowienie, zgodnie z którym Przedsiębiorstwo ma prawo do odcięcia dostawy wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego (...), jeżeli:
  - 1) przyłącze wodociągowe lub kanalizacyjne wykonano niezgodnie z przepisami prawa;
  - 2) Odbiorca nie uiścił należności za pełne dwa okresy obrachunkowe, następujące po dniu otrzymania upomnienia w sprawie uregulowania zaległej opłaty;
  - 3) jakość wprowadzanych ścieków nie spełnia wymogów określonych w § 6 lub stwierdzono celowe uszkodzenie albo pominięcie urządzenia pomiarowego,
  - 4) został stwierdzony nielegalny pobór wody lub nielegalne odprowadzanie ścieków, to jest bez zawarcia umowy, jak również przy celowo uszkodzonych albo pominiętych wodomierzach lub urządzeniach pomiarowych.

*Stosownie do § 16 ust. 3 ww. umów, Wznowienie dostarczania wody i odprowadzania ścieków następuje w ciągu 48 godzin od ustania przyczyn odcięcia dostawy wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego po uiszczeniu kosztów odcięcia i ponownego podłączenia.*

- § 15 ust. 1 umów o zaopatrzenie w wodę stanowi, że Przedsiębiorstwo ma prawo do odcięcia dostawy wody (...), jeżeli:
  - 1) przyłącze wodociągowe wykonano niezgodnie z przepisami prawa;
  - 2) Odbiorca nie uiścił należności za pełne dwa okresy obrachunkowe, następujące po dniu otrzymania upomnienia w sprawie uregulowania zaległej opłaty;
  - 3) został stwierdzony nielegalny pobór wody, to jest bez zawarcia umowy, jak również przy celowo uszkodzonych albo pominiętych wodomierzach.

*§ 16 ust. 3 umów o zaopatrzenie w wodę stanowi, że Wznowienie dostarczania wody następuje w ciągu 48 godzin od ustania przyczyn odcięcia dostawy wody po uiszczeniu kosztów odcięcia i ponownego podłączenia.*

- § 12 ust. 1 umów na odprowadzanie ścieków przewiduje, że Przedsiębiorstwo ma prawo zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego (...), jeżeli:
  - 1) przyłącze kanalizacyjne wykonano niezgodnie z przepisami prawa;
  - 2) Dostawca [ścieków] nie uiścił należności za pełne dwa okresy obrachunkowe, następujące po dniu otrzymania upomnienia w sprawie uregulowania zaległej opłaty;
  - 3) zostało stwierdzone nielegalne odprowadzanie ścieków, to jest bez zawarcia umowy.

*Stosownie do § 12 ust. 2 tych umów Wznowienie odbioru ścieków następuje w ciągu 48 godzin od ustania przyczyn zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego po uiszczeniu kosztów zamknięcia i ponownego podłączenia.*

- § 19 ust. 2 pkt 3) i ust. 4 umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków przewiduje, iż: *Umowa może być rozwiązana ze skutkiem natychmiastowym w razie naruszenia przez przedsiębiorstwo lub Odbiorcę usług postanowień niniejszej umowy. Z chwilą rozwiązania umowy, Przedsiębiorstwo dokonuje odcięcia przyłącza wodociągowego i przyłącza kanalizacyjnego oraz demontuje wodomierz główny.*
- § 18 ust. 2 pkt 3) i ust. 4 umów o zaopatrzenie w wodę przewiduje, że *Umowa może być rozwiązana ze skutkiem natychmiastowym w razie naruszenia przez Przedsiębiorstwo lub*



*Odbiorcę usług postanowień niniejszej umowy. Z chwilą rozwiązania umowy, Przedsiębiorstwo dokonuje odcięcia przyłącza wodociągowego i demontuje wodomierz główny.*

- *§ 15 ust. 2 pkt 3) umów na odprowadzanie ścieków przewiduje, iż Umowa może być rozwiązana ze skutkiem natychmiastowym w razie naruszenia przez przedsiębiorstwo lub Dostawcę [ścieków] postanowień niniejszej umowy. Z chwilą rozwiązania umowy, Przedsiębiorstwo dokonuje zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego.*
- *§ 14 ust. 2 umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków zawieranych z właścicielami / zarządcami budynków wielolokalowych stanowi, że Umowa może być rozwiązana przez każdą ze stron za trzymiesięcznym wypowiedzeniem, ze skutkiem na koniec miesiąca kalendarzowego z tym, że Przedsiębiorstwo może wypowiedzieć umowę jedynie z przyczyn wiążących się z niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem umowy przez Odbiorcę.*
- *§ 13 ust. 2 i 3 umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków zawieranych z osobami korzystającymi z lokali w budynkach wielolokalowych przewiduje, że Umowa może być rozwiązana w przypadku rozwiązania umowy z Odbiorcą [właścicielem / zarządcą budynku wielolokalowego] (...) oraz w razie naruszenia postanowień umowy przez Przedsiębiorstwo lub Lokatora za trzymiesięcznym wypowiedzeniem, ze skutkiem na koniec miesiąca kalendarzowego, z tym, że Przedsiębiorstwo może wypowiedzieć umowę jedynie z przyczyn wiążących się z niewykonywaniem lub nienależytym wykonywaniem umowy przez Lokatora bądź Odbiorcę. Rozwiązanie umowy skutkuje zastosowaniem przez Przedsiębiorstwo środków technicznych uniemożliwiających dalsze korzystanie z usług przez Lokatora.*

W toku postępowania antymonopolowego ustalono, że ogólna liczba umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków, jakie RPWiK Sosnowiec posiada zawarte z odbiorcami usług wynosiła – według stanu na dzień 30.10.2007r. – [...]. Z wykorzystaniem aktualnie stosowanych w obrocie wzorców umownych (którymi Spółka posługuje się w obrocie od marca i kwietnia 2006 r.) zawartych zostało [...] umów. Ponadto do klientów wysłano [...] umów celem podpisania, a kolejne [...] umów jest w trakcie opracowywania (dowód: karta nr 162). Ustalono, że pozostałe umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków, jakie RPWiK Sosnowiec posiada zawarte w obrocie (których liczba na dzień 30.10.2007r. przekraczała [...] sztuk) zawarte zostały na podstawie wzorców umownych, którymi Spółka posługiwała się w okresie od 2003 r. do 2006 r. (dowód: karta nr 161). W toku postępowania Spółka przedstawiła przedmiotowe wzorce tj.:

- a. wzorzec *Umowy nr ... o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* (dowód: karty nr 209-211);
- b. wzorzec *Umowy nr ... o zaopatrzenie w wodę* (dowód: karty nr 212-213 verte);
- c. wzorzec *Umowy nr ... na odprowadzanie ścieków* (dowód: karty nr 214-215).

Zgromadzone zostały również, przykładowe, nadal obowiązujące umowy zawarte z odbiorcami z wykorzystaniem ww. wzorców:

- *Umowa Nr 29/81 o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* zawarta w dniu 27.01.2003r. (dowód: karty nr 216-220);
- *Umowa Nr 524/64 o zaopatrzenie w wodę* zawarta w dniu 09.09.2003r. (dowód: karty nr 221-224);
- *Umowa Nr 601/66 na odprowadzanie ścieków* zawarta w dniu 13.08.2003r. (dowód: karty nr 225-228).

Ustalono, że w treści przedmiotowych umów również zawarte są wymienione we wcześniejszej części decyzji postanowienia:

- *§ 9 ust. 1 pkt b) umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* stanowi, że *Przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności za ograniczenie albo wstrzymanie dostaw wody bądź ograniczenie lub wstrzymanie odbioru ścieków wywołane: wystąpieniem awarii sieci na czas niezbędny do wykonania prac w celu usunięcia awarii* (postanowień w takim brzmieniu nie zawierają natomiast umowy o zaopatrzenie w wodę i umowy o odprowadzanie ścieków, które

przewidują, że zwolnienie się przez Spółkę z odpowiedzialności jest dopuszczalne w przypadku niezawinionej przez Przedsiębiorstwo awarii sieci na czas niezbędny do wykonania prac w celu usunięcia awarii).

- § 16 ust. 1 pkt a)-d) *umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków*, § 15 ust. 1 pkt a) – c) *umów o zaopatrzenie w wodę i § 13 ust. 1 pkt a)-d) umów o odprowadzanie ścieków* określają, w jakich okolicznościach przedsiębiorstwo wodociągowo – kanalizacyjne uprawnione jest do odcięcia dostawy wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego. § 16 ust. 3 *umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków*, § 15 ust. 3 *umów o zaopatrzenie w wodę* oraz § 13 ust. 2 *umów o odprowadzanie ścieków* – podobnie, jak zapisy umów zawieranych przez RPWiK Sosnowiec w oparciu o aktualnie stosowane w obrocie wzorce – uzależniają wznowienie świadczenia usług, po ich wstrzymaniu w oparciu o ww. zapisy, od pokrycia przez odbiorcę usług określonych kosztów. Przedmiotowe postanowienia stanowią, że wznowienie dostarczania wody i/lub odprowadzania ścieków następuje w ciągu 48 godzin od ustania przyczyn odcięcia dostawy wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego po uiszczeniu kosztów odcięcia i ponownego podłączenia.
- § 19 ust. 2 pkt b) *umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków*, § 8 ust. 2 pkt b) *umów o zaopatrzenie w wodę i § 16 ust. 2 pkt b) umów o odprowadzanie ścieków* przewidują możliwość rozwiązania umowy przez przedsiębiorstwo w przypadku niewykonywania lub nienależytego wykonywania umowy przez Odbiorcę.

Ponadto ustalono, że w treści umów o zaopatrzenie w wodę i/lub odprowadzanie ścieków zawartych z odbiorcami z wykorzystaniem wzorców stosowanych w obrocie w okresie od 2003 r. do 2006 r. zamieszczone są następujące zapisy:

- § 9 ust. 1 pkt f) *umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* przewiduje, iż *Przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności za ograniczenie albo wstrzymanie dostaw wody bądź ograniczenie lub wstrzymanie odbioru ścieków wywołane: przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych;*
- § 8 ust. 1 pkt f) *umów o zaopatrzenie w wodę* stanowi, że *Przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności za ograniczenie albo wstrzymanie dostaw wody wywołane: przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych;*
- § 8 ust. 1 pkt c) *umów na odprowadzanie ścieków* stanowi, że *Przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności za ograniczenie lub wstrzymanie odbioru ścieków wywołane: przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń kanalizacyjnych;*
- § 14 *umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* oraz § 13 *umów o zaopatrzenie w wodę* zawierają postanowienia, zgodnie z którymi: *Odbiorca zobowiązany jest do natychmiastowego powiadomienia Przedsiębiorstwa o stwierdzeniu zerwania płomby wodomierza, jego osłon, uszkodzenia wodomierza, jego przemieszczeniu i zaborze. W przypadku zaboru wodomierza zawinionego przez Odbiorcę lub wykonania, że uszkodzenie wodomierza nastąpiło z jego winy ilość pobranej wody nalicza się odpowiednio do ilości, która mogła popłynąć pełnym przekrojem rury przyłącza wodociągowego z dniem od ostatniego odczytu wodomierza.*

W toku przeprowadzonego postępowania antymonopolowego RPWiK Sosnowiec przedstawiło dokumentację związaną z trzema przykładowymi, dokonanymi na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, odcięciami dostawy wody lub zamknięciami przyłączy kanalizacyjnych (od momentu powiadomienia odbiorcy o planowanym wstrzymaniu świadczenia usług do momentu ponownego ich uruchomienia) (dowód: karty nr 164-208). Z przedstawionych dokumentów wynika, że procedura postępowania w takich przypadkach wygląda następująco:

- W pierwszej kolejności do odbiorcy wysyłane jest ostateczne wezwanie do zapłaty zaległych należności;

- Następnie odbiorca usług otrzymuje zawiadomienie o terminie odcięcia dostawy wody. W zawiadomieniu tym zamieszczona jest informacja, iż *Odcięcie dostawy wody i ponowne podłączenie, spowoduje poniesienie dodatkowych kosztów w wysokości 366,00 zł.*
- Dział Eksploatacji Sieci Wodociągowej Spółki dokonuje odcięcia dostawy wody;
- Po spłacie przez odbiorcę istniejącego zadłużenia oraz po uiszczeniu kosztów odcięcia i ponownego uruchomienia dostawy wody w kwocie 366 zł, Dział Rozrachunków i Windykacji Spółki zwraca się do Działu Eksploatacji Sieci Wodociągowej o ponowne podłączenie dostawy wody do nieruchomości;
- Następnie Dział Eksploatacji Sieci Wodociągowej informuje Dział Rozrachunków i Windykacji, iż po wpłacie 366 zł za ponowne podłączenie przywrócony został dopływ wody do nieruchomości.

Z powyższego jednoznacznie wynika, że przywrócenie dopływu wody do budynku uzależnione jest od uiszczenia przez odbiorcę kosztów związanych z odcięciem i ponownym uruchomieniem dostawy wody, ustalonych przez Spółkę na kwotę 366 zł brutto (dowód: karta nr 111), a nie tylko od faktu ustania przyczyn, które stanowiły przyczynę odcięcia dostawy wody.

W toku przeprowadzonego postępowania RPWiK Sosnowiec opisało tryb zawierania umów z odbiorcami usług. Spółka wskazała, że w pierwszej kolejności odbiorca usług w Dziale Sprzedaży i Obsługi Klienta składa wniosek o zawarcie umowy wraz z wymaganymi dokumentami. Na podstawie złożonego wniosku sporządzany jest przez pracowników RPWiK Sosnowiec projekt umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków. Projekt ten jest następnie podpisywany przez członków Zarządu Spółki, a potem wysyłany w 2 egzemplarzach wraz z załącznikami do klienta. W przypadku zgłoszenia przez Odbiorcę uwag do treści umowy są one rozpatrywane i po wprowadzeniu ewentualnych zmian projekt umowy jest powtórnie przesyłany do odbiorcy, który zwraca podpisany przez siebie egzemplarz umowy. Z kolei w przypadku wymiany umów (przeprowadzanej np. w związku z koniecznością dostosowania ich treści do znowelizowanych przepisów ustawy) procedura wygląda następująco: pracownicy Spółki sporządzają aktualną wersję umowy, która jest wysyłana do klienta. Klient zwraca podpisany przez siebie i uzupełniony egzemplarz umowy, który jest następnie podpisywany przez Zarząd RPWiK Sosnowiec (dowód: karty nr 8 verte-9).

RPWiK Sosnowiec podało, że w okresie posługiwania się w obrocie aktualnie wykorzystywanymi wzorcami umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków (stosowanymi od marca i kwietnia 2006 r.) zawarło [...] umowy, których warunki podlegały indywidualnym uzgodnieniom z odbiorcami usług. Wprowadzone do treści umów zmiany dotyczyły (dowód: karty nr 79-80, 83-110, 239-245):

- określenia w treści umowy minimalnego i maksymalnego ciśnienia, pod jakim ma być dostarczana woda;
- zmiany brzmienia postanowienia regulującego obowiązki w zakresie usuwania awarii przyłączy będących w eksploatacji przedsiębiorstwa;
- wyłączenia z zakresu obowiązków odbiorcy utrzymania właściwego stanu technicznego, eksploatacji i remontów przyłącza wodociągowego i kanalizacyjnego (z uwagi na fakt, iż znajdowało się ono w posiadaniu dostawcy usług);
- wprowadzenia 2-miesięcznego okresu rozliczeniowego;
- określenia w inny sposób niż we wzorcu umowy miejsca przeznaczonego na montaż wodomierza głównego;
- wykreślenia postanowień dotyczących urządzenia pomiarowego i wodomierza dodatkowego (gdyż odbiorcy takich urządzeń nie posiadali);
- doprecyzowania zapisu odnoszącego się do obowiązków odbiorcy w zakresie powierzenia usuwania awarii przyłączy, powierzenia budowy lub dokonania zmian w instalacji oraz urządzeniach wodociągowych i kanalizacyjnych należących do odbiorcy osobom posiadającym odpowiednie uprawnienia i kwalifikacje (zapis uzupełniono o wskazanie, że uprawnienia

- i kwalifikacje, o których mowa powyżej powinny być zgodne z przewidzianymi ustawą z dnia 7 sierpnia 1994 r. Prawo budowlane /tekst jedn. Dz.U. z 2000 r. Nr 106, poz. 1126 z późn. zm./);
- wprowadzenia zapisów odnoszących się do zobowiązania dostawcy do przywrócenia stanu pierwotnego nieruchomości po przeprowadzeniu prac remontowych lub usuwania awarii w terminie 30 dni;
  - zmiany brzmienia postanowienia przewidującego, że przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności za przerwy lub ograniczenia w dostawie wody wywołane brakiem wody na ujęciu poprzez wskazanie, że brak wody na ujęciu musi być spowodowany okolicznościami niezawinionymi przez przedsiębiorstwo (przy czym podkreślenia wymaga, że RPWiK Sosnowiec nie eksploatuje we własnym zakresie ujęć wody, a w całości zakupuje ją od Górnośląskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów w Katowicach SA);
  - zmiany treści postanowienia, zgodnie z którym do obowiązków przedsiębiorstwa należy zapewnienie należytej jakości dostarczanej wody w zakresie posiadanych urządzeń wodociągowych poprzez wskazanie, że dotyczy to również przyłączy będących własnością przedsiębiorstwa;
  - uzupełnienia treści umowy o postanowienia dotyczące trybu postępowania reklamacyjnego wynikające z obowiązującego na terenie gminy Sosnowiec *Regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków* (który stanowi jednocześnie załącznik do zawieranych przez Spółkę umów);
  - wprowadzenia do treści umów postanowień określających dokładne terminy odczytów wskazań wodomierzy;
  - wykreślenia z treści umowy postanowienia dotyczącego prowadzenia rozliczeń w oparciu o przeciętne normy zużycia wody (w związku z faktem, że odbiorca nie posiadał nieopomiarowanych punktów poboru wody).

Stronami przedmiotowych umów w jednym przypadku jest osoba fizyczna, zaś pozostałe umowy zawarte zostały z [...].

W trakcie postępowania antymonopolowego RPWiK Sosnowiec przedstawiło „*Prognozę przychodów za okres od 01.01.2007r. do 31.12.2007r.*”, z której wynika, że szacunkowa wysokość przychodu uzyskanego przez Spółkę w 2007 roku wyniosła 80 601 827,80 PLN (słownie złotych: osiemdziesiąt milionów sześćset jeden tysięcy osiemset dwadzieścia siedem 80/100). Ponadto Spółka oświadczyła, że szacowana wysokość osiągniętego przez nią w 2007 roku przychodu z tytułu działalności w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków wyniosła [...] PLN (słownie złotych: [...]).

### **Organ antymonopolowy zważył, co następuje.**

Dla uznania, że niniejsza sprawa ma charakter antymonopolowy, w pierwszej kolejności niezbędne jest ustalenie, czy w jej okolicznościach doszło do naruszenia interesu publicznoprawnego. W świetle art. 1 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, celem regulacji w niej przyjętej jest zapewnienie rozwoju i ochrony konkurencji, a także podejmowana w interesie publicznym ochrona przedsiębiorców narażonych na stosowanie praktyk ograniczających konkurencję i ochrona interesów konsumentów. Ustawa antymonopolowa ma zatem charakter publicznoprawny i służy ochronie interesu ogólnospołecznego; w odniesieniu do przedsiębiorców chroni konkurencję, a w odniesieniu do konsumentów ich interesy jako zjawiska o charakterze instytucjonalnym, zbiorowym. Instrumenty w niej przewidziane mogą być stosowane jedynie wówczas, gdy na skutek działań sprzecznych z przepisami prawa naruszony został interes publiczny. Ma to miejsce w szczególności wtedy, gdy określonymi działaniami dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku, względnie, gdy wywołują one na rynku niekorzystne zjawiska (wyrok Sądu Antymonopolowego z 24 października 1991 r. sygn. akt XV Amr 8/90).

Wymienione w art. 1 cele ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zostały określone jako równorzędne co sprawia, że praktyki ograniczające konkurencję obejmują nie tylko te, które godzą w konkurencję, ale również te, które – podejmowane przez przedsiębiorców posiadających pozycję dominującą – nie godząc wprost w konkurencję, naruszają interesy uczestników rynku. Praktyki ograniczające konkurencję można zatem podzielić na praktyki antykonkurencyjne, wywierające bezpośredni wpływ na stan lub rozwój konkurencji oraz praktyki eksploatacyjne, których istotą jest uzyskanie korzyści kosztem innych podmiotów, w tym nieprowadzących działalności gospodarczej. W przypadku praktyk eksploatacyjnych bezpośrednim celem lub skutkiem działań przedsiębiorców jest naruszenie przede wszystkim innych niż konkurencyjne interesów uczestników rynku poprzez wykorzystanie przez przedsiębiorców istniejącej nad kontrahentami przewagi.

Nie ulega wątpliwości, że RPWiK Sosnowiec z racji posiadanej siły rynkowej ma możliwość eksploataowania zajmowanej na rynku pozycji kosztem kontrahentów, w tym podejmowania działań będących przedmiotem postawionych w niniejszym postępowaniu zarzutów. Dla stwierdzenia naruszenia interesu publicznego wystarczające jest natomiast dowolne nadużycie siły rynkowej w relacjach ze słabszymi uczestnikami rynku, albowiem już sam fakt nadużycia posiadanej na rynku pozycji dominującej narusza interes publiczny<sup>1</sup>. Dla oceny kwestii naruszenia interesu publicznoprawnego istotne jest także to, iż praktyki eksploatacyjne urzeczywistniają się poprzez stosunki umowne, które w okolicznościach przedmiotowej sprawy mają charakter powtarzalny. Zakwestionowane w niniejszym postępowaniu warunki zamieszczono we wzorcach umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków wykorzystywanych przez Spółkę powszechnie w obrocie gospodarczym – stosowanych zarówno względem konsumentów, jak i względem pozostałych odbiorców. O naruszeniu interesu publicznoprawnego w przedmiotowej sprawie świadczy zatem również fakt, iż objęte zarzutami działania przedsiębiorcy wymierzone są w szeroki krąg uczestników rynku, obejmujący wszystkich odbiorców usług, z którymi zawarto umowy w oparciu o te wzorce, a także w potencjalnych kontrahentów przedsiębiorcy. Negatywne skutki wynikające z zakwestionowanych postanowień umownych godzą zatem w szeroki i bliżej nieokreślony krąg podmiotów, wśród których znaczący udział mają konsumenci będący najsłabszymi uczestnikami obrotu gospodarczego.

W tym stanie rzeczy uznać należy, że w niniejszej sprawie ma miejsce naruszenie przez RPWiK Sosnowiec interesu publicznoprawnego, co uzasadnia ocenę jego zachowania na rynku w świetle przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

**I.1., I.2.** W przedmiotowym postępowaniu antymonopolowym Rejonowemu Przedsiębiorstwu Wodociągów i Kanalizacji w Sosnowcu SA postawione zostały zarzuty naruszenia art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów tj. zarzuty nadużywania pozycji dominującej na rynku właściwym wyrażającego się w narzucaniu odbiorcom usług uciążliwych i przynoszących nieuzasadnione korzyści warunków umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków w drodze posługiwania się w ich treści postanowieniami przewidującymi, że:

- przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności za ograniczenie albo wstrzymanie dostaw wody bądź ograniczenie lub wstrzymanie odbioru ścieków wywołane wystąpieniem awarii sieci – na czas niezbędny do wykonania prac w celu usunięcia awarii;
- przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności za ograniczenie albo wstrzymanie dostaw wody bądź ograniczenie lub wstrzymanie odbioru ścieków wywołane przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych.

Pierwszy z ww. warunków umownych zawarty jest zarówno w treści umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków zawieranych przez Spółkę w oparciu o wzorce umowne aktualnie znajdujące się w obrocie gospodarczym, jak i w treści umów, które Spółka zawarła

---

<sup>1</sup> E. Modzelewska – Wąchal, *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*, Wydawnictwo TWIGGER, Warszawa 2002, s. 15.

z wykorzystaniem wzorców, jakimi posługiwała się w okresie od 2003 r. do 2006 r. (które to umowy do dnia dzisiejszego obowiązują pomimo wycofania przedmiotowych wzorców z obrotu). Drugi z przedmiotowych warunków zamieszczony jest natomiast wyłącznie w treści umów zawartych przez Spółkę w latach 2003 – 2006, w oparciu o wykorzystywane w tym czasie wzorce.

Z uwagi na fakt, iż dyspozycje ww. postanowień umownych są tożsame, uzasadnione jest rozważenie spełnienia przesłanek naruszenia art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów łącznie w odniesieniu do obydwu zarzutów, w ramach których warunki te zostały zakwestionowane.

Zgodnie z art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów *Zakazane jest nadużywanie pozycji dominującej na rynku właściwym przez jednego lub kilku przedsiębiorców. Nadużywanie pozycji dominującej polega w szczególności na narzucaniu przez przedsiębiorcę uciążliwych warunków umów, przynoszących mu nieuzasadnione korzyści.* Dla stwierdzenia praktyki ograniczającej konkurencję zdefiniowanej powyżej konieczne jest zatem wykazanie kumulatywnego spełnienia czterech przesłanek:

- przedsiębiorca, któremu stawia się zarzut posiada na rynku właściwym pozycję dominującą,
- przedsiębiorca ten narzuca określone warunki umów,
- warunki te mają uciążliwy charakter,
- warunki te przynoszą przedsiębiorcy nieuzasadnione korzyści.

Pierwszą i podstawową przesłanką, której spełnienie jest niezbędne dla stwierdzenia praktyki ograniczającej konkurencję zdefiniowanej w art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów jest zatem, aby przedsiębiorca, któremu stawia się zarzut zajmował na rynku pozycję dominującą. Zgodnie z art. 4 pkt 9) tej ustawy przez pozycję dominującą rozumie się *pozycję przedsiębiorcy, która umożliwia mu zapobieganie skutecznej konkurencji na rynku właściwym przez stworzenie mu możliwości działania w znacznym zakresie niezależnie od konkurentów, kontrahentów i konsumentów; domniemywa się, że przedsiębiorca ma pozycję dominującą na rynku, jeżeli jego udział w rynku przekracza 40%*. Definicję rynku właściwego zawiera art. 4 pkt 8) ustawy antymonopolowej, stosownie do którego rynek właściwy to *rynek towarów, które ze względu na ich przeznaczenie, cenę oraz właściwości, w tym jakość, są uznawane przez ich nabywców za substytuty oraz są oferowane na obszarze, na którym ze względu na ich rodzaj i właściwości, istnienie barier dostępu do rynku, preferencje konsumentów, znaczące różnice cen i koszty transportu panują zbliżone warunki konkurencji*. Pod pojęciem towarów, zgodnie z art. 4 pkt 6) ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, rozumieć należy natomiast *rzeczy, jak również energię, papiery wartościowe i inne prawa majątkowe, usługi, a także roboty budowlane*.

Pojęcie rynku właściwego odnosi się zatem przedmiotowo do wszystkich wyrobów (usług) jednego rodzaju, które ze względu na swoje szczególne właściwości odróżniają się od innych wyrobów (usług) w taki sposób, że nie istnieje możliwość dowolnej ich zamiany. Rynek właściwy produktowo obejmuje wszystkie towary, które służą zaspokajaniu tych samych potrzeb nabywców, mają zbliżone właściwości, podobne ceny i reprezentują podobny poziom jakości<sup>2</sup>. Niezbędnym elementem rynku właściwego jest także jego wymiar geograficzny, oznaczający konieczność wskazania obszaru, na którym warunki konkurencji, mające zastosowanie do określonych towarów, są jednakowe dla wszystkich konkurentów.

Działalność RPWiK Sosnowiec polega na świadczeniu usług z zakresu zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na podstawie Zezwolenia udzielonego Spółce przez Zarząd Miasta Sosnowca w Decyzji Nr 1/2002 z dnia 30.10.2002r. (dowód: karty nr 15-17). Stosownie do niego obszarem działalności Spółki jest teren w granicach administracyjnych miasta Sosnowca, z wyłączeniem obszaru objętego Decyzją Nr 2/2002 udzielającej zezwolenia na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i odprowadzanie ścieków Przedsiębiorstwu Wielobranżowemu „ADM” Sp. z o.o. w Sosnowcu. Powyższy rodzaj działalności oraz jej zasięg

---

<sup>2</sup> Ibidem, s. 49.

geograficzny wyznaczają w niniejszej sprawie wymiar produktowy i terytorialny rynku właściwego, o którym mowa w art. 4 pkt 8) ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. W okolicznościach przedmiotowej sprawy towarem oferowanym przez RPWiK Sosnowiec są zatem usługi dostarczania wody i odprowadzania ścieków. Z uwagi na technologię dostarczania wody (za pomocą sieci wodociągowej) i odprowadzania ścieków (siecią kanalizacyjną) rynek w aspekcie geograficznym wyznaczany jest przez zasięg sieci wodociągowej i kanalizacyjnej eksploatowanej przez przedsiębiorcę na terenie gminy Sosnowiec, w granicach określonych w Decyzji Zarządu Miasta Sosnowca Nr 1/2002.

W przedmiotowej sprawie rynkiem właściwym pod względem asortymentowym jest zatem rynek zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków. Rynek ten ma charakter lokalny. Pod względem terytorialnym ograniczony jest do obszaru gminy Sosnowiec i obejmuje teren określony w Decyzji Zarządu Miasta Sosnowiec Nr 1/2002 z dnia 30.10.2002r. w sprawie udzielenia RPWiK Sosnowiec zezwolenia na prowadzenie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków.

RPWiK Sosnowiec na tak zdefiniowanym rynku właściwym jest monopolistą naturalnym, co wynika z faktu sieciowego charakteru urządzeń służących do dostarczania wody i odprowadzania ścieków. To właśnie dzięki sieci, przedsiębiorca w stosunku do swoich odbiorców posiada pozycję monopolu naturalnego, co oznacza, że podmioty ubiegające się o przyłączenie do miejskiej sieci wodociągowo – kanalizacyjnej nie mają możliwości dokonania w tym zakresie wyboru innego przedsiębiorcy, który świadczyłby usługi substytucyjne względem usług oferowanych przez Spółkę. Dla odbiorców, w tym odbiorców potencjalnych funkcjonujących na obszarze objętym terytorialnym zasięgiem działalności RPWiK Sosnowiec, nie ma zatem rzeczywistej alternatywy dla świadczonych przez tego przedsiębiorcę usług dostawy wody i odbioru ścieków. Przesądza to o posiadaniu przez PWiK pozycji dominującej na rynku właściwym. Należy zatem uznać, że pierwsza z przesłanek niezbędnych do wykazania naruszenia art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów została spełniona.

Sankcjonowaniu w trybie przewidzianym w art. 9 ustawy antymonopolowej podlega nie samo posiadanie na rynku pozycji dominującej, ale jej nadużywanie. Z faktu ustalenia, że dany podmiot zajmuje na rynku pozycję dominującą wynika, że podmiot ten podlega ograniczeniom przeciwdziałającym nadużywaniu siły rynkowej wynikającym z ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Między innymi ograniczony jest w podejmowaniu działań eksploatujących pozycję zajmowaną na rynku kosztem kontrahentów.

Istota rozpatrywanych zarzutów sprowadza się do oceny treści umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków oraz oceny zachowania RPWiK Sosnowiec z punktu widzenia narzucenia odbiorcom usług uciążliwych przynoszących mu nieuzasadnione korzyści warunków tych umów, a więc stosowania zakazanej praktyki ograniczającej konkurencję, o której mowa w art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Przedmiotem oceny jest nie tylko treść zawieranych przez przedsiębiorcę umów, ale i okoliczności związane z ich zawieraniem. Dla wykazania, że przedsiębiorca stosuje praktykę określoną w ww. przepisie konieczne jest wykazanie, że kwestionowane warunki umów zostały przez niego odbiorcom usług narzucone. Do narzucania warunków umów dochodzi natomiast wówczas, gdy przedsiębiorca wykorzystując swoją przewagę ekonomiczną w warunkach niedostatecznej konkurencji na rynku, ogranicza swobodę kształtowania treści umów ze strony kontrahentów działających pod przymusem. Dzięki posiadanej sile rynkowej dominant może bowiem nie liczyć się z wolą innych uczestników rynku, którzy zmuszeni są zaakceptować ustalone przez niego warunki umowne, nawet jeśli nie gwarantują one ekwiwalentności świadczeń. Tym samym narzuca on kontrahentom takie warunki umów, które nie miałyby racji bytu w przypadku, gdyby na rynku istniała konkurencja i możliwość wyboru oferty spośród ofert konkurujących ze sobą podmiotów gospodarczych.

Narzucanie warunków umów ma zatem miejsce wtedy, gdy przedsiębiorca eksploatując zajmowaną na rynku pozycję dominującą i sytuację przymusową kontrahentów wynikającą z braku

rzeczywistych alternatyw na rynku, wymusza na nich określone zachowania. Należy wskazać przy tym, że narzucenia warunków umowy nie można utożsamiać ze stosowaniem przymusu psychicznego w znaczeniu bezprawnej groźby. „Narzucenie” w rozumieniu art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy antymonopolowej może bowiem wynikać z braku możliwości wyboru, a dla oceny, czy doszło do narzucenia uciążliwych warunków umów konieczne jest rozważenie, czy rozsądny odbiorca zawarłby umowę obejmującą niekorzystne dla niego warunki w sytuacji, gdyby jego kontrahent działał w warunkach konkurencji, a on sam miał możliwość wyboru bądź możliwość negocjacji warunków umowy z dominantem.

RPWiK Sosnowiec jako dostawca usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków zajmuje pozycję monopolisty naturalnego. Prowadzi działalność gospodarczą w warunkach, w których – odizolowane od potencjalnych konkurentów zarówno barierą kosztów niezbędnych dla uruchomienia działalności w danej dziedzinie, jak i ustanowioną wcześniej strukturą organizacyjną i technologiczną – dysponuje potencjałem niezbędnym do narzucenia swoim odbiorcom warunków umowy. Sprzyja temu fakt, iż przy zawieraniu umów o zaopatrzenie w wodę i umów o odprowadzanie ścieków przedsiębiorca posługuje się opracowanymi przez siebie wzorcami umownymi, które przedstawiane są do podpisu odbiorcom usług. Stosowanie wzorców przy zawieraniu jednorodzących umów o charakterze masowym, jakimi niewątpliwie są umowy o zaopatrzenie w wodę i umowy o odprowadzanie ścieków, z uwagi na powszechność tego rodzaju usług, z definicji wymaga aprobaty przez odbiorców ich warunków, które są z góry jednostronnie ustalane przez profesjonalistę. Treść umów, do których przychylają się usługobiorcy jest więc tutaj arbitralnie ustalana przez dostawcę usług w formularzach wzorcowych, a odbiorca otrzymuje do podpisu gotową umowę, nie zaś jej projekt, który byłby punktem wyjścia do dalszych uzgodnień i rokowań. Swoboda odbiorcy usług wodociągowych i kanalizacyjnych w zakresie kształtowania warunków umownych jest więc ograniczona do minimum, a zawarcie umowy następuje poprzez przystąpienie do warunków, które autorytatywnie ustala dostawca usług w formularzu wzorcowym. Stanowi to o adhezyjnej naturze tych umów, a jednocześnie o istocie narzucania warunków umownych w przedmiotowej sprawie.

Nie zmienia tego w ocenie organu antymonopolowego fakt, że RPWiK Sosnowiec zawierało umowy, których warunki podlegały pewnym uzgodnieniom z odbiorcami usług i których treść odbiega od treści stosowanych przez Spółkę wzorców (dowód: karty nr 79-80, 83-110, 239-245). W powyższym kontekście stwierdzić po pierwsze należy, że Spółka potrafiła wskazać jedynie [...] umowy zawarte w okresie od 2006 r., których treść uległa modyfikacji w efekcie prowadzonych z odbiorcami usług rozmów. Dotyczyło to między innymi umów zawartych z: [...]. Po drugie zaś dokonane uzgodnienia nie dotyczyły warunków umów zakwestionowanych przez organ antymonopolowy w przedmiotowym postępowaniu. Biorąc pod uwagę tak znikomą liczbę umów zindywidualizowanych należy stwierdzić, że stanowią one jedynie wyjątek od ogólnie obowiązującej zasady, iż zawierane przez RPWiK Sosnowiec umowy mają charakter adhezyjny, a ich zawarcie następuje poprzez zaakceptowanie przez odbiorców warunków ustalonych przez monopolistę we wzorcu umownym; przeważająca większość spośród zawartych przez Spółkę umów posiada bowiem treść tożsamą z treścią stosowanych w obrocie wzorców umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków. Ponadto podkreślenia wymaga, że wprowadzone do treści umów modyfikacje wynikały w dużej części z indywidualnych uwarunkowań odbiorcy i nie dotyczyły istotnych warunków umowy. Można raczej mówić tutaj o dostosowaniu treści umowy do konkretnych warunków faktycznych i technicznych, a w konsekwencji zindywidualizowaniu ich treści pod kątem określonego odbiorcy, aniżeli o rzeczywistym negocjowaniu warunków umowy w zakresie praw i obowiązków. Wprowadzone do treści umów modyfikacje dotyczyły bowiem takich kwestii, jak wyłączenie z zakresu obowiązków odbiorcy utrzymania właściwego stanu technicznego, eksploatacji i remontów przyłącza wodociągowego i kanalizacyjnego (z uwagi na fakt, iż znajdują się one w posiadaniu dostawcy usług); określenie w inny sposób niż we wzorcu umowy miejsca przeznaczonego na montaż wodomierza głównego; wykreślenie z treści umowy postanowień dotyczących urządzenia pomiarowego i wodomierza dodatkowego (gdyż odbiorcy takich urządzeń nie posiadali), sprecyzowanie wymagań, jakie



powinny spełniać osoby, którym powierza się usuwanie awarii urządzeń i przyłączy wodociągowych i kanalizacyjnych (poprzez powołanie ustawy Prawo budowlane), wykreślenie z treści umowy postanowienia dotyczącego prowadzenia rozliczeń w oparciu o przeciętne normy zużycia wody (w związku z faktem, że odbiorca nie posiadał nieopomiarowanych punktów poboru wody). Odstępstwa od stosowania zapisów zawartych we wzorcach umów wynikały tutaj nie tyle ze swobody kontraktowej obu stron, lecz były wymuszone przez istniejące okoliczności faktyczne. Wprowadzone do treści umów zmiany uwarunkowane były bowiem wymogami technicznymi o obiektywnym charakterze, w konsekwencji czego umowy zostały w nieznacznym i nieistotnym zakresie zindywidualizowane pod kątem określonego odbiorcy.

Mając na uwadze powyższe, należy stwierdzić, iż w przedmiotowej sprawie mamy do czynienia z narzucaniem warunków umów kontrahentom, które wiąże się z posiadaną przez przedsiębiorcę siłą rynkową oraz w istocie adhezyjnym charakterem zawieranych umów tj. umów, które są zawierane przez przystąpienie i w których nie przewiduje się indywidualnego negocjowania warunków umownych. W przypadku umów tego typu wystarczającą przesłanką dla uznania, że następuje narzucenie ich warunków jest oferowanie ich przez dominanta w stosunkach danego rodzaju, co znajduje potwierdzenie w wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 28 listopada 2007 r. sygn. akt VI ACa 939/07. Sytuacja taka ma miejsce w przedmiotowej sprawie, albowiem sposobem działania RPWiK Sosnowiec jest zawieranie umów w oparciu o gotowe, opracowane jednostronnie wzorce umowne. Zasadą jest, że odbiorca aprobuje warunki umowy z góry arbitralnie ustalone przez przedsiębiorcę; innymi słowy przystępuje do umowy bez indywidualnego negocjowania jej postanowień, czego nie zmienia fakt, iż znikomy odsetek umów podlegał pewnym uzgodnieniom. Przyjętą przez Spółkę regułą postępowania w kontaktach z odbiorcami usług jest bowiem zawieranie umów przez przystąpienie, zaś przypadki gdy treść umów była indywidualnie uzgadniana są incydentalne, dotyczą przede wszystkim dużych klientów przedsiębiorcy, dysponujących pewną siłą przetargową [...], zaś negocjacje nie dotyczyły warunków umownych będących przedmiotem postawionych Spółce zarzutów. Z okoliczności sprawy wynika, że Odbiorcy usług oceniają stanowisko Spółki co do warunków zawieranych umów jako ostateczne i biorąc pod uwagę siłę rynkową kontrahenta jako – niepodlegające negocjacjom. W powyższym kontekście powołać należy również wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 18 października 2007 r. sygn. akt XVII AmA 28/07, w którym wskazano, że w sytuacji, gdy zasadą jest zawieranie umów przez przystąpienie bez indywidualnego negocjowania ich postanowień, okoliczność, iż niewielka liczba umów zawarta została po przeprowadzeniu indywidualnych uzgodnień nie może zmienić oceny o adhezyjnej naturze umów zawieranych powszechnie przez dominanta z odbiorcami świadczonych przez niego usług. Podobnie wypowiedział się Sąd Apelacyjny w powołanym wyżej wyroku z dnia 28 listopada 2007 r. sygn. akt VI ACa 939/07 wskazując, że fakt, iż część umów zawartych przez przedsiębiorstwo wodociągowo – kanalizacyjne została zmodyfikowana w efekcie prowadzonych z odbiorcami usług uzgodnień nie świadczy tym, że warunki umów nie są przez przedsiębiorcę odbiorcom usług narzucane zwłaszcza, że wprowadzone do umów zmiany dotyczyły kwestii organizacyjnych i technicznych, a nie praw i obowiązków stron umowy. Z uzasadnienia wyroku wynika, że w przypadku, gdy zasadą jest, iż monopolista zawiera umowy z wykorzystaniem jednostronnie opracowanych wzorców, a zawarcie umowy następuje poprzez przystąpienie odbiorcy do warunków ustalonych we wzorcu umownym, to mamy do czynienia z narzucaniem warunków umów.

W tym zaś stanie rzeczy należy uznać, iż warunki umów są przez RPWiK Sosnowiec odbiorcom usług narzucane, a zatem druga przesłanka niezbędna do stwierdzenia naruszenia art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy antymonopolowej została spełniona.

Kolejną przesłanką niezbędną do wykazania naruszenia przez RPWiK Sosnowiec art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, jest dowiedzenie, że kwestionowane w ramach analizowanych zarzutów postanowienia umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków mają uciążliwy charakter. Za uciążliwy uznaje się każdy warunek oznaczający dla jednej

ze stron ciężar większy od powszechnie przyjętych w stosunkach danego rodzaju. Definicja ta odwołuje się do kryteriów obiektywnych – typowych relacji umownych występujących na rynku. Dokonując analizy uciążliwości warunków umownych należy rozważyć, czy w hipotetycznej sytuacji istnienia konkurencji na danym rynku właściwym, a więc istnienia rzeczywistej swobody zawierania umów i kształtowania ich treści, dominant byłby w stanie określone postanowienia umowne wynegocjować.

Oceniając uciążliwość postanowień umownych, zgodnie z którymi przedsiębiorstwo wodociągowo – kanalizacyjne nie ponosi odpowiedzialności za ograniczenie albo wstrzymanie dostaw wody bądź ograniczenie lub wstrzymanie odbioru ścieków wywołane wystąpieniem awarii sieci – na czas niezbędny do wykonania prac w celu usunięcia awarii oraz przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych należy mieć po pierwsze na względzie, iż do umów, na podstawie których odbywa się dostarczanie wody i odprowadzanie ścieków zastosowanie znajdują nie tylko przepisy ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, ale także przepisy ogólne prawa cywilnego, a więc ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.). Punktem wyjścia w ocenie uciążliwości analizowanych warunków umownych, są w takim razie przepisy zawarte w art. 471 i n. Kodeksu cywilnego regulujące zasady odpowiedzialności za szkodę spowodowaną niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem umowy. Przepis ten stanowi, że *dłużnik zobowiązany jest do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi.*

Podstawowym obowiązkiem dostawcy usług wodociągowych i kanalizacyjnych jest – stosownie do art. 5 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę – zapewnienie zdolności posiadanych urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych do realizacji dostaw wody w wymaganej ilości i pod odpowiednim ciśnieniem oraz dostaw wody i odprowadzania ścieków w sposób ciągły i niezawodny. Zgodnie z reżimem odpowiedzialności kontraktowej, przedsiębiorstwo wodociągowo – kanalizacyjne jest obowiązane naprawić szkodę wynikłą z niewykonania bądź nienależytego wykonania tego zobowiązania, a więc będącą następstwem przerw lub ograniczeń w świadczeniu usług dostawy wody i odprowadzania ścieków, jeżeli jest to skutkiem okoliczności, za które przedsiębiorstwo odpowiada, innymi słowy takich, które je obciążają. Zakres takich okoliczności obejmuje działania i zaniechania własne dostawcy usług noszące znamiona winy (tzn. zachowania umyślne lub będące skutkiem niedołożenia należytej staranności). Dominant, by nie narazić się na zarzut nadużywania swojej pozycji rynkowej w treści zawieranych umów nie powinien uchylać się od odpowiedzialności odszkodowawczej za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania, które może być skutkiem zawinionych przez niego zachowań.

RPWiK Sosnowiec w treści umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków posługuje się postanowieniami umownymi, które przewidują, iż Spółka nie ponosi odpowiedzialności odszkodowawczej za wstrzymanie lub ograniczenie dostawy wody i odbioru ścieków wywołane wystąpieniem awarii sieci (na czas niezbędny do wykonania prac w celu usunięcia awarii) oraz przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych. Z treści przedmiotowych zapisów nie wynika, że zwolnienie się z odpowiedzialności dotyczy wyłącznie sytuacji niezawinionych przez Spółkę i niezależnych od niej. Brzmienie tych postanowień stwarza zatem przedsiębiorcy możliwość uniknięcia odpowiedzialności odszkodowawczej względem odbiorców w każdym przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania z powodu obniżenia jakości świadczonych usług wywołanego awarią sieci bądź przerwami w zasilaniu urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych w energię elektryczną bez względu na przyczyny wystąpienia powyższych zakłóceń. Tak więc niezależnie od tego czy wymienione w zakwestionowanych postanowieniach umownych okoliczności będą zawinione przez RPWiK Sosnowiec, czy też będą następstwem okoliczności, za które Spółka nie będzie ponosić odpowiedzialności, zgodnie z umową może ona zwolnić się z odpowiedzialności odszkodowawczej wobec odbiorców z tytułu szkód spowodowanych wstrzymaniem świadczenia usług lub ich

ograniczeniem. Takie rozwiązanie kwestii odpowiedzialności dostawcy za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy jest korzystniejsze od ogólnej zasady odpowiedzialności kontraktowej ujętej w art. 471 K.c. Zakwestionowane klauzule są więc dla odbiorców zdecydowanie uciążliwe, gdyż wprowadzają ich w błąd co do możliwości dochodzenia od usługodawcy roszczeń odszkodowawczych w razie poniesienia szkód powstałych w wyniku zawinionego przez dostawcę niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania tj. wówczas, gdy awaria sieci wodociągowej lub kanalizacyjnej (i związana z tym konieczność przeprowadzenia niezbędnych napraw w celu usunięcia awarii) bądź przerwy w zasilaniu urządzeń wodociągowo – kanalizacyjnych w energię elektryczną powodujące wstrzymanie lub ograniczenie dostawy wody lub odbioru ścieków będą efektem działań lub zaniechań przedsiębiorcy. Może to mieć miejsce np. wtedy, gdy obniżenie jakości świadczonych usług będzie następstwem zalegania przez Spółkę z płatnościami z tytułu dostaw energii względem przedsiębiorstwa energetycznego bądź niedopełnienia obowiązku utrzymania należącej do niej sieci lub wewnętrznej instalacji energetycznej w należytym stanie technicznym. Wskazać ponadto należy – za wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 28 listopada 2007 r. sygn. akt VI ACa 939/07 (w którym ocenie podlegało analogiczne postanowienie umowne dotyczące wyłączenia odpowiedzialności przedsiębiorstwa wodociągowo – kanalizacyjne za przerwy w świadczeniu usług wywołane przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych) – że *w warunkach obecnie obowiązującego prawa energetycznego zakłady energetyczne obowiązane są w taryfach dla energii elektrycznej określić w sposób szczegółowy dopuszczalną liczbę przerw w zasilaniu urządzeń energetycznych swoich odbiorców zaś za pozostałe przerwy zobowiązane są do udzielenia odpowiednich bonifikat na rzecz odbiorców. Gdyby na takiej podstawie Spółka otrzymała odszkodowanie od zakładu energetycznego, to sama na podstawie kwestionowanego zapisu umownego byłaby zwolniona z odpowiedzialności odszkodowawczej w stosunku do swoich odbiorców.* Możliwe są także sytuacje, gdy dostawca usług ponosić będzie odpowiedzialność za awarie sieci wodociągowych i kanalizacyjnych i zobowiązany będzie do naprawienia szkody powstałej po stronie odbiorcy usług na skutek wstrzymania lub ograniczenia dostawy wody i odbioru ścieków wywołanego taką awarią. Sytuacja taka będzie miała miejsce wówczas, gdy awarie przedmiotowych urządzeń spowodowane będą zawinionymi przez Spółkę zachowaniami np. niewywiązaniem się z obowiązku utrzymania tych urządzeń w należytym stanie technicznym, ich nieprawidłową eksploatacją lub konserwacją. Sieci wodociągowe i kanalizacyjne – zgodnie z art. 2 pkt 14) i 16) ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę – należą do kategorii urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych. Przedsiębiorstwo wodociągowo – kanalizacyjne na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę – obowiązane jest do należytej dbałości o te urządzenia, tak aby zapewnić dostawę wody w sposób ciągły i niezawodny.

Mając powyższe na uwadze stwierdzić należy, iż postanowienia umowne sugerujące odbiorcom, że RPWiK Sosnowiec będzie zwolnione z odpowiedzialności odszkodowawczej za ograniczenie lub wstrzymanie świadczenia usług spowodowane wystąpieniem awarii sieci – na czas niezbędny do wykonania prac w celu usunięcia awarii oraz przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych mają uciążliwy charakter. Za niedopuszczalną należy bowiem uznać sytuację, w której całe ryzyko niezrealizowania lub nienależytego wykonania umowy o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków w następstwie wystąpienia ww. okoliczności obciążać będzie odbiorców usług.

Kolejną przesłanką niezbędną do stwierdzenia naruszenia zakazu, o którym mowa w art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, jest wykazanie, że kwestionowane warunki umowne przynoszą przedsiębiorcy nieuzasadnione korzyści. Osiągane przez podmiot gospodarczy stosujący praktykę ograniczającą konkurencję określoną w ww. przepisie nieuzasadnione korzyści są odpowiednikiem uciążliwych warunków umów w warunkach ekwiwalentności wzajemnych świadczeń stron umowy i oznaczają sytuację korzystniejszą od powszechnie przyjętych w stosunkach danego rodzaju. Nieuzasadnione korzyści powinny pozostawać w normalnym związku przyczynowym z narzuconymi kontrahentowi uciążliwymi warunkami umowy.

Nieuzasadnione korzyści mogą pojawić się po stronie przedsiębiorcy narzucającego uciążliwe warunki umów już w chwili zawarcia umowy lub też w okresie późniejszym, gdy zaistnieją okoliczności przewidziane w umowie pozwalające na wykorzystanie uciążliwego zapisu. Należy podkreślić, iż sama możliwość wystąpienia skutków praktyki ograniczającej konkurencję (w tym przypadku faktycznego osiągnięcia przez RPWiK Sosnowiec nieuzasadnionych korzyści z tytułu realizacji uciążliwych warunków umownych) nie stanowi przeszkody dla stwierdzenia naruszenia art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Dla bytu praktyki ograniczającej konkurencję określonej w tym przepisie nie jest bowiem konieczne wystąpienie negatywnego skutku w postaci eksploatacji pozycji rynkowej w warunkach ograniczonej konkurencji. Wystarczy, że zaistniało zagrożenie wystąpienia takiego skutku. Praktyką ograniczającą konkurencję jest już bowiem sama próba osiągnięcia przez przedsiębiorcę zajmującego pozycję dominującą na rynku określonego skutku<sup>3</sup>.

Stanowisko takie znajduje potwierdzenie w orzecznictwie antymonopolowym, zgodnie z którym dla zaistnienia praktyki ograniczającej konkurencję istotne jest, aby skutki praktyki ograniczającej konkurencję mogły wystąpić na rynku (por. np. wyrok Sądu Antymonopolowego z dnia 23 czerwca 1999 r. sygn. akt XVII Ama 26/99). W wyroku z dnia 7 lipca 2004 r. sygn. akt XVII Ama 65/03 Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów orzekł, iż nie jest konieczne udowodnienie faktycznego stosowania przez przedsiębiorcę praktyki monopolistycznej, ani też osiągnięcia z tego tytułu nieuzasadnionych korzyści. Z treści art. 1 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów wynika bowiem, że jej reżimowi podlegają nie tylko praktyki ograniczające konkurencję, które wywołały bądź aktualnie wywołują skutki na terenie Polski, ale również praktyki, które choćby tylko hipotetycznie mogą wywoływać takie skutki. Podobne stanowisko wyraził wcześniej Sąd Najwyższy, który w wyroku z dnia 12 maja 1997 r. sygn. akt I CKN 114/97 wskazał, że istota rozpoznawanej sprawy nie sprowadza się do tego, czy przedsiębiorca, któremu postawiono zarzut naruszenia ustawy antymonopolowej odnosi korzyści z całości prowadzonej działalności gospodarczej, lecz do tego, czy w zawieranych umowach zastrzega sobie nieuzasadnione korzyści. Organ antymonopolowy ma zatem obowiązek oceniać zachowania przedsiębiorcy od strony skutków, jakie zachowania te mogą nawet hipotetycznie wywołać na rynku.

W okolicznościach przedmiotowej sprawy stwierdzić należy, iż wyłączenie odpowiedzialności odszkodowawczej RPWiK Sosnowiec w każdym przypadku pogorszenia jakości świadczonych usług na skutek wystąpienia awarii sieci – na czas niezbędny do przeprowadzenia prac w celu usunięcia awarii oraz przerw w zasilaniu urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych w energię elektryczną jest bez wątpienia dla Spółki korzystne. Zakwestionowane postanowienia sprawiają bowiem, że Spółka nie musi liczyć się z koniecznością wypłacenia odszkodowania swojemu kontrahentowi w sytuacji, gdy zgodnie z ogólną zasadą odpowiedzialności kontraktowej byłaby do tego zobowiązana. Możliwość uniknięcia odpowiedzialności za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy i wypłaty odbiorcom ewentualnego odszkodowania uznać zatem należy za nieuzasadnioną korzyść po stronie przedsiębiorstwa wodociągowo – kanalizacyjnego.

W tym stanie rzeczy stwierdzić należy, że zostały spełnione wszystkie przesłanki, o których mowa w art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów wymagane do uznania postawionych RPWiK Sosnowiec zarzutów za uzasadnione. Warunki umów o zaopatrzenie w wodę i umów odprowadzanie ścieków, zgodnie z którymi przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności za ograniczenie albo wstrzymanie dostaw wody bądź ograniczenie lub wstrzymanie odbioru ścieków wywołane wystąpieniem awarii sieci – na czas niezbędny do wykonania prac w celu usunięcia awarii oraz przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych są odbiorcom usług narzucane, mają uciążliwy charakter oraz wiążą się z możliwością uzyskania przez Spółkę nieuzasadnionych korzyści. Należy podkreślić, że powyższe

---

<sup>3</sup> Ibidem, s. 97.

stanowisko znajduje potwierdzenie w orzecznictwie antymonopolowym. W wyroku z dnia 9 października 2006r. sygn. akt VI ACa 196/06 Sąd Apelacyjny uznał, że praktyka hurtowego dostawcy wody polegająca na narzucaniu odbiorcom warunków umów o dostarczanie wody przewidujących, że nie ponosi on odpowiedzialności za ograniczenia w dostawie wody wywołane przerwami w zasilaniu urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych w energię elektryczną stanowi przejaw nadużycia pozycji dominującej na rynku w rozumieniu art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy antymonopolowej. Podobnie wypowiedział się Sąd Apelacyjny w cytowanym już wcześniej wyroku z dnia 28 listopada 2007 r. sygn. akt VI ACa 939/07, a także Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w wyroku z dnia 18 października 2007 r. sygn. akt XVII AmA 28/07; w wyroku z dnia 7 lutego 2007 r. sygn. akt 58/06, w wyroku z dnia 10 lipca 2007r. sygn. akt XVII AmA 72/06.

W tym miejscu wskazać należy, że ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, naruszenie przepisów której zostało stwierdzone w przedmiotowej sprawie weszła w życie w dniu 21 kwietnia 2007 r. Stwierdzone w pkt I.1. i I.2. niniejszej decyzji praktyki ograniczająca konkurencję są natomiast przez RPWiK Sosnowiec stosowane – odpowiednio – od marca 2006 r. i 2003 r., a więc zostały zapoczątkowane przed dniem wejścia w życie ww. ustawy tj. pod rządami poprzednio obowiązującej ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz.U. z 2005 r. Nr 244, poz. 2080 z późn. zm.). Biorąc powyższe pod uwagę pożądane wydaje się przeanalizowanie zakwestionowanego zachowania RPWiK Sosnowiec również w świetle nieobowiązujących już przepisów.

Dokonując takiej oceny stwierdzić należy, że zachowania RPWiK Sosnowiec będące przedmiotem rozpoznawanych zarzutów wyczerpują również znamiona praktyk ograniczających konkurencję zakazanych na mocy art. 8 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy antymonopolowej z dnia 15 grudnia 2000 r. Przepis ten stanowił bowiem, że *Zakazane jest nadużywanie pozycji dominującej na rynku właściwym przez jednego lub kilku przedsiębiorców. Nadużywanie pozycji dominującej polega w szczególności na narzucaniu przez przedsiębiorcę uciążliwych warunków umów, przynoszących mu nieuzasadnione korzyści.* Treść powyższego przepisu literalnie odpowiada zatem brzmieniu aktualnie obowiązującego art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, którego naruszenie zostało stwierdzone w przedmiotowym postępowaniu. Z powyższego wynika, że praktyki RPWiK Sosnowiec polegające na narzucaniu odbiorcom usług uciążliwych i przynoszących nieuzasadnione korzyści warunków umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków tj. warunków przewidujących, że dostawca usług nie ponosi odpowiedzialności za ograniczenie lub wstrzymanie dostaw wody bądź odbioru ścieków wywołane wystąpieniem awarii sieci – na czas niezbędny do wykonania prac w celu usunięcia awarii oraz przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych, zostałyby uznane za przejaw nielegalnego nadużywania pozycji dominującej na rynku właściwym również pod rządami ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów.

Stosownie do art. 10 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, organ antymonopolowy wydaje decyzję o uznaniu praktyki za ograniczającą konkurencję i nakazującą zaniechanie jej stosowania, jeżeli stwierdzi naruszenie zakazu określonego w art. 9 tej ustawy. Zgodnie z art. 11 ust. 1 nie wydaje się decyzji, o której mowa w art. 10, jeżeli zachowanie rynkowe przedsiębiorcy przestało naruszać zakazy określone w art. 9.

W okolicznościach przedmiotowej sprawy brak jest podstaw do stwierdzenia, że RPWiK Sosnowiec zaprzestało stosowania stwierdzonych praktyk ograniczających konkurencję. W odniesieniu do praktyki stwierdzonej w pkt I.1. niniejszej decyzji stwierdzić należy, że Spółka nie podjęła żadnych działań w celu wyeliminowania zakwestionowanego warunku umownego z treści zawieranych umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków. Spółka nadal posługuje się w obrocie wzorcami umownymi stanowiącymi, że nie ponosi ona odpowiedzialności za ograniczenie lub wstrzymanie dostawy wody i odbioru ścieków wywołane awarią sieci – na czas niezbędny do przeprowadzenia prac w celu usunięcia awarii. Klauzula ta zawarta jest zarówno w umowach zawieranych z odbiorcami w oparciu o aktualnie wykorzystywane w obrocie wzorce

(wprowadzone do obrotu w 2006 r.), jak i w treści umów zawartych przed 2006 r. w oparciu o wzorce wprowadzone do stosowania w 2003 r.

Odnośnie praktyki ograniczającej konkurencję stwierdzonej w pkt I.2. niniejszej decyzji wskazać należy, iż również brak jest podstaw do stwierdzenia jej zaniechania. W powyższym zakresie podkreślenia wymaga, że RPWiK Sosnowiec w 2006 r. wycofało wprawdzie z obrotu wzorce umowne przewidujące, że przedsiębiorstwo nie ponosi odpowiedzialności za wstrzymanie lub ograniczenie dostaw wody spowodowane przerwami w zasilaniu energetycznym urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych, zastępując je wzorcami umownymi nie zawierającymi tego postanowienia. W obrocie nadal funkcjonują jednak umowy zawarte z odbiorcami w latach 2003 – 2006, które zawierają zakwestionowaną klauzulę. Liczba tych umów wynosiła na dzień 30.10.2007r. ponad [...] sztuk. W ocenie organu antymonopolowego okoliczność, iż Spółka nie posługuje się wzorcami umownymi zawierającymi sporne postanowienie w sytuacji, gdy w obrocie nadal funkcjonują umowy zawarte w oparciu o wzorce, nie świadczy o zaniechaniu stosowania przez nią praktyki ograniczającej konkurencję. Powołać w tym miejscu należy stanowisko wyrażone w wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 16 kwietnia 2007 r. sygn. akt XVII AmA 53/06, w którym wskazano że przesłanką pozwalającą na przyjęcie, że praktyki polegające na narzucaniu uciążliwych i przynoszących nieuzasadnione korzyści warunków umów zostały zaprzestane byłoby dopiero doprowadzenie do stanu, w którym ze wszystkimi kontrahentami monopolisty zawarte zostałyby umowy nie zawierające spornych postanowień. Brak zmiany treści wszystkich zawartych umów, wyklucza uznanie, że przedsiębiorca zaniechał praktyk ograniczających konkurencję, o jakich mowa w ww. przepisie, pomimo że dokonano zmian w treści stosowanych w obrocie gospodarczym wzorców.

W związku z tym należało orzec, jak w pkt I.1. i I.2. sentencji niniejszej decyzji.

**I.3.** W niniejszym postępowaniu antymonopolowym RPWiK Sosnowiec postawiono zarzut nadużywania pozycji dominującej na rynku właściwym polegającego na narzucaniu odbiorcom usług uciążliwych i przynoszących nieuzasadnione korzyści warunków umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków poprzez posługiwanie się w ich treści postanowieniem, zgodnie z którym w przypadku zaboru wodomierza zawinionego przez odbiorcę lub wykazania, że uszkodzenie wodomierza nastąpiło z jego winy ilość pobranej wody nalicza się odpowiednio do ilości, która mogła popłynąć pełnym przekrojem rury przyłącza wodociągowego z dniem od ostatniego odczytu wodomierza, co może stanowić naruszenie art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Powyższe postanowienie umowne zamieszczone jest w treści umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków zawartych przez Spółkę z wykorzystaniem wzorców umownych, które znajdowały się w obrocie okresie pomiędzy 2003 r. a 2006 r.

Dla stwierdzenia stosowania przez RPWiK Sosnowiec praktyki ograniczającej konkurencję określonej w art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zachodzi, jak już podniesiono, konieczność wykazania spełnienia przez tego przedsiębiorcę czterech przesłanek wynikających bezpośrednio z treści ww. przepisu, a mianowicie konieczne jest dowiedzenie, iż:

- przedsiębiorca zajmuje na rynku pozycję dominującą,
- przedsiębiorca narzuca określone warunki umów,
- mają one uciążliwy charakter,
- przynoszą one narzucającemu je przedsiębiorcy nieuzasadnione korzyści.

Jak wykazano we wcześniejszej części Decyzji RPWiK Sosnowiec zajmuje pozycję monopolisty naturalnego na rynku zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków obejmującym obszar w granicach eksploatowanej przez Spółkę na terenie gminy Sosnowiec sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Dowiedziono również, iż w okolicznościach niniejszej sprawy ma miejsce narzucanie przez przedsiębiorcę odbiorcom usług warunków umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków, co wynika z adhezyjnego charakteru zawieranych

przez RPWiK Sosnowiec umów (*vide* s. 15-17 niniejszej Decyzji). Dla stwierdzenia naruszenia zakazu określonego w art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy antymonopolowej konieczne jest zatem wykazanie, że analizowany warunek umowy ma uciążliwy charakter i przynosi przedsiębiorcy nieuzasadnione korzyści.

W zakwestionowanym w punkcie I.3. niniejszej decyzji postanowieniu umownym, RPWiK Sosnowiec określiło sposób naliczania należności za pobraną wodę względem odbiorców, z których winy nastąpiło uszkodzenie lub zabór wodomierza, przyznając sobie prawo do ustalenia należności odpowiednio do ilości wody, jaka mogła przepłynąć pełnym przekrojem rury przyłącza wodociągowego w okresie od ostatniego odczytu wodomierza. W ten sposób przedsiębiorca arbitralnie uregulował zasady ustalania ilości wody będącej podstawą rozliczenia w wypadku zaistnienia opisanych powyżej sytuacji. Jednocześnie określono tę ilość na maksymalnym możliwym poziomie – w oderwaniu od faktycznego zużycia wody i wysokości rzeczywiście poniesionej szkody będącej skutkiem niedotrzymania warunków umowy przez usługobiorcę, co zdaniem organu antymonopolowego świadczy o uciążliwości analizowanego postanowienia umownego.

Oceniając, czy zawarty w ww. postanowieniu umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków sposób rozliczania odbiorców ma uciążliwy charakter zważyć po pierwsze należy, iż ani ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, ani rozporządzenia wykonawcze do tej ustawy nie regulują sposobu rozliczeń w razie zaistnienia zdarzeń opisanych w zakwestionowanym postanowieniu umownym. W opinii organu antymonopolowego, dostawca usług powinien w takich sytuacjach każdorazowo udowodnić wysokość poniesionej szkody i dochodzić jej naprawienia przez odbiorcę na zasadach ogólnych wynikających z Kodeksu cywilnego. Wymienione w umowie zachowania odbiorcy usług, które na podstawie umowy skutkować mogą obciążeniem go kosztami usługi za dostarczenie wody, która mogła popłynąć pełnym przekrojem rury przyłącza wodociągowego z dniem od ostatniego odczytu wodomierza, powinny być rozpatrywane na gruncie przepisów Kodeksu cywilnego, w oparciu o zasady odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez sprawcę z własnej winy bądź odpowiedzialności za szkodę z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania. Zachowania te powinny być bowiem kwalifikowane jako czyny bezprawne stanowiące przesłankę do dochodzenia roszczeń z tytułu odpowiedzialności deliktowej bądź jako nienależyte wykonanie zobowiązania będące podstawą do dochodzenia przez dostawcę roszczeń z tytułu odpowiedzialności kontraktowej. Zastosowanie powinien zatem znaleźć tutaj art. 415 Kodeksu cywilnego, zgodnie z którym *Kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę zobowiązany jest do jej naprawienia* bądź art. 471 K.c., który stanowi, że *Dłużnik obowiązany jest do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi*. Z brzmienia powyższych przepisów w zestawieniu z art. 6 Kodeksu cywilnego wynika, że ciężar dowodu co do wykazania przesłanek odpowiedzialności za wyrządzoną działaniem usługobiorcy szkodę, obciąża poszkodowanego. W opisanych sytuacjach RPWiK Sosnowiec powinno wykazać zatem, że poniosło szkodę z tytułu zawinionych działań lub zaniechań odbiorcy, wykazać wysokość tej szkody oraz wykazać istnienie związku przyczynowego pomiędzy szkodą a zawinionym zachowaniem usługobiorcy. Rozpatrywane postanowienia umowne zwalniają usługodawcę z tego obowiązku, co stawia go w sytuacji uprzywilejowanej w stosunku do kontrahentów – odbiorców usług, co do których domniemanie, iż zagospodarowali wodę w ilości wskazanej w umowie jest za racjonalnego punktu widzenia wysoce nieprawdopodobne.

Tak więc w przypadku zawinionego przez odbiorcę zaboru lub uszkodzenia wodomierza Spółka może dochodzić od usługobiorców, na drodze roszczenia cywilnoprawnego, naprawienia poniesionej szkody (jeżeli wykaże, że zaistniały wszystkie przesłanki odpowiedzialności deliktowej bądź kontraktowej). Jej pokrycie może wiązać się na przykład z zapłatą za naprawę uszkodzonego wodomierza bądź za zabudowanie nowego wodomierza i jego legalizację. W ramach realizacji roszczeń odszkodowawczych dostawca może także dochodzić uiszczenia przez odbiorcę zapłaty za

wodę pobraną w okresie od ostatniego odczytu wodomierza. Maksymalna ilość pobranej wody, za którą zapłaty może żądać dostawca w ramach odszkodowania, może być w istocie równa ilości wody, która mogła przepłynąć pełnym przekrojem rury przyłącza wodociągowego od ostatniego odczytu wodomierza. To w gestii przedsiębiorcy leży jednak udowodnienie, iż taki właśnie był faktyczny lub domniemany pobór wody. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby w treści umowy znalazł się zapis przewidujący, iż w przypadku wystąpienia sytuacji określonych w analizowanym postanowieniu umownym Spółka dochodzić będzie odszkodowania do maksymalnej wysokości należności za pobraną wodę odpowiadającej ilości, jaka mogła popłynąć pełnym przekrojem rury przyłącza wodociągowego, jednakże taki sposób rozliczania nie może stanowić przyjętej w umowie podstawy do naliczania należności i ogólnie obowiązującej reguły.

Mając powyższe na uwadze, organ antymonopolowy uznał, iż analizowany w ramach rozpatrywanego zarzutu warunek umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków ma uciążliwy charakter. Dla stwierdzenia naruszenia przez RPWiK Sosnowiec zakazu określonego w art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów konieczne jest w dalszej kolejności wykazanie, że warunek ten przynosi Spółce nieuzasadnione korzyści. Jak już wskazano, nieuzasadnione korzyści osiągnęte przez podmiot gospodarczy stosujący praktykę, o jakiej mowa w ww. przepisie są odpowiednikiem uciążliwych warunków umów w warunkach ekwiwalentności wzajemnych świadczeń stron umowy i oznaczają sytuację korzystniejszą od powszechnie przyjętych w stosunkach danego rodzaju.

Nieuzasadnione korzyści osiągnęte przez RPWiK Sosnowiec w analizowanej sytuacji polegają na możliwości obciążenia odbiorców usług kosztami usługi, która nie została na ich rzecz wykonana, co jest bezpośrednią konsekwencją narzucenia w treści umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków zakwestionowanych w punkcie I.3. niniejszej decyzji zasad rozliczeń. Dopuszczenie, na podstawie umowy, możliwości przyjęcia przez dostawcę założenia, że w przypadku uszkodzenia lub zaboru wodomierza z przyczyn zawinionych przez odbiorcę każdorazowo następuje nieprzerwany, całodobowy pobór wody może prowadzić do nieuzasadnionego wzbogacenia dostawcy usług z tytułu zastrzeżenia zapłaty za pobraną wodę w ilości, jaka mogła popłynąć pełnym przekrojem rury przyłącza wodociągowego w okresie od ostatniego odczytu wodomierza. Stanowisko powyższe znajduje potwierdzenie w wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 28 listopada 2007 r. sygn. akt VI ACa 939/07, w którym wskazano, że analogiczny do zakwestionowanego w niniejszej decyzji sposób rozliczeń pozwala na pobieranie przez przedsiębiorstwo wodociągowo – kanalizacyjne rażąco wygórowanego zryczałtowanego odszkodowania (kary umownej). Dzięki spornym postanowieniom umownym przedsiębiorca ma ponadto możliwość zwolnienia się z obowiązku udowodnienia, jaki był rzeczywisty lub domniemany pobór wody w okresie od ostatniego odczytu wodomierza do czasu usunięcia nieprawidłowości. Uniknięcie kosztów i wysiłków związanych z wykazaniem wysokości poniesionej szkody również może być dla RPWiK Sosnowiec źródłem dodatkowych korzyści, których osiągnięcie jest rezultatem zastosowania zakwestionowanego przez organ antymonopolowy uciążliwego warunku umowy.

Bez znaczenia w niniejszej sprawie jest fakt, że Spółka w rzeczywistości nie osiągała korzyści wynikających z przedmiotowego postanowienia. Jak już podniesiono we wcześniejszej części decyzji dla bytu praktyki ograniczającej konkurencję zdefiniowanej w art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów wystarczająca jest już hipotetyczna możliwość osiągnięcia takich korzyści przez przedsiębiorcę zajmującego na rynku pozycję dominującą. Istotne jest bowiem samo zagwarantowanie ich sobie przez przedsiębiorcę. Nieuzasadnione korzyści mogą bowiem pojawić się po stronie przedsiębiorcy narzucającego uciążliwe warunki umów już w chwili zawarcia umowy lub też w okresie późniejszym, gdy zaistnieją okoliczności przewidziane w umowie pozwalające na wykorzystanie uciążliwego zapisu.

W okolicznościach niniejszej sprawy, w odniesieniu do omawianego zarzutu nadużywania przez RPWiK Sosnowiec pozycji dominującej na rynku właściwym zostały spełnione wszystkie przesłanki niezbędne do stwierdzenia praktyki ograniczającej konkurencję określonej w art. 9 ust. 1



i 2 pkt 6 ustawy antymonopolowej. Mają uciążliwy charakter i wiążą się z możliwością uzyskania przez dostawcę usług nieuzasadnionych korzyści, narzucone odbiorcom usług warunki umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków przewidujące, iż w przypadku zaboru wodomierza zawinionego przez odbiorcę lub wykazania, że uszkodzenie wodomierza nastąpiło z jego winy ilość pobranej wody nalicza się odpowiednio do ilości, która mogła popłynąć pełnym przekrojem rury przyłącza wodociągowego z dniem od ostatniego odczytu wodomierza.

Należy również wskazać, iż stanowisko w zakresie uznania, że posługiwanie się postanowieniem w powyższym brzmieniu stanowi przejaw nadużywania pozycji dominującej na rynku zostało potwierdzone wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 10 lipca 2007 r. sygn. akt XVII AmA 72/06, jak również wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 28 listopada 2007 r. sygn. akt VI ACa 939/07.

Jak już podniesiono, ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów stanowiąca podstawę do wydania niniejszej decyzji, weszła w życie z dniem 21 kwietnia 2007 r. Praktyka RPWiK Sosnowiec będąca przedmiotem rozpatrywanego zarzutu zapoczątkowana została natomiast przed tą datą tj. pod rządami ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów. Podobnie, jak w odniesieniu do poprzedniego zarzutu zasadne jest zatem dokonanie oceny zakwestionowanego zachowania Spółki również w świetle przepisów nieobowiązującej już ustawy.

Art. 8 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów stanowił, że zakazane jest nadużywanie pozycji dominującej na rynku właściwym przez jednego lub kilku przedsiębiorców polegające na narzucaniu uciążliwych warunków umów przynoszących temu przedsiębiorcy nieuzasadnione korzyści. Treść ww. przepisu odpowiada zatem treści art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 aktualnie obowiązującej ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów. Praktyka RPWiK Sosnowiec polegająca na posługiwaniu się w treści umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków postanowieniem przewidującym, że w przypadku zawinionego przez odbiorcę zaboru lub uszkodzenia wodomierza ilość pobranej wody nalicza się odpowiednio do ilości, która mogła popłynąć pełnym przekrojem rury przyłącza wodociągowego z dniem od ostatniego odczytu wodomierza zostałaby uznana za przejaw nadużywania pozycji dominującej na rynku polegającego na narzucaniu uciążliwych i przynoszących nieuzasadnione korzyści warunków umów również w oparciu o przepisy ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r.

Stosownie do art. 10 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 11 ust. 1 tej ustawy, organ antymonopolowy wydaje decyzję o uznaniu praktyki za ograniczającą konkurencję i nakazującą zaniechanie jej stosowania, jeżeli stwierdzi naruszenie zakazu określonego w art. 9 tej ustawy, chyba że przedsiębiorca zaniechał stosowania zarzucanej mu praktyki.

W ocenie organu antymonopolowego w przedmiotowej sprawie brak jest podstaw do stwierdzenia, że zachowanie RPWiK Sosnowiec przestało naruszać zakaz określony w art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Spółka w 2006 r. zaprzestała co prawda posługiwania się wzorcami umownymi, w treści których zamieszczone było sporne postanowienie, jednakże w obrocie nadal funkcjonuje około [...] umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków zawartych z wykorzystaniem tych wzorców. Jak już podniesiono we wcześniejszej części niniejszej decyzji stwierdzenie, że wprowadzone zostały do stosowania nowe wzorce umowne nie zawierające postanowień zakwestionowanych jako sprzeczne z art. 9 ust. 2 pkt 6 ustawy antymonopolowej nie jest wystarczającą przesłanką do uznania, że nastąpiło zaniechanie praktyk ograniczających konkurencję określonych w tym przepisie, jeżeli nie została zmieniona treść wszystkich umów zawartych przed datą wprowadzenia nowych wzorców. Uzasadnione jest zatem w okolicznościach przedmiotowej sprawy wydanie na podstawie art. 10 ustawy antymonopolowej decyzji zawierającej nakaz zaniechania stwierdzonego naruszenia.

W związku z tym orzeczono, jak w pkt I.3. niniejszej decyzji.

**I.4.** Kolejną praktyką ograniczającą konkurencję, której stosowanie zarzucono RPWiK Sosnowiec w przedmiotowej sprawie jest nadużywanie pozycji dominującej na rynku właściwym polegające na posługiwaniu się w treści zawieranych z odbiorcami usług umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków postanowieniami przewidującymi, że umowa może być rozwiązana ze skutkiem natychmiastowym w razie naruszenia przez odbiorcę usług jej postanowień, a z chwilą rozwiązania umowy przedsiębiorstwo dokonuje odcięcia przyłącza wodociągowego i przyłącza kanalizacyjnego oraz demontuje wodomierz główny, co może stanowić naruszenie art. 9 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Stosownie do art. 9 ust. 1 ustawy antymonopolowej *Zakazane jest nadużywanie pozycji dominującej na rynku właściwym przez jednego lub kilku przedsiębiorców*. Przepis ten zawiera generalny zakaz nadużywania siły rynkowej przez przedsiębiorców zajmujących na rynku pozycję dominującą, natomiast katalog przykładowych form, w których przejawiać się może nadużycie pozycji dominującej zawarty jest w art. 9 ust. 2 pkt 1 – 7 ustawy antymonopolowej. Wymieniając przykłady nadużycia pozycji dominującej ustawodawca posłużył się terminem „w szczególności”, co oznacza, że katalog ten ma charakter otwarty. Zakazane są wszelkie przejawy nadużycia zajmowanej na rynku pozycji dominującej, nie tylko te wymienione w art. 9 ust. 2 ww. ustawy.

Ustawa antymonopolowa zakazuje zatem nadużywania pozycji dominującej i wymienia przykłady takiego nadużycia, jednakże nie definiuje tego pojęcia. W literaturze przedmiotu wskazuje się, że identyfikacja zjawiska nadużycia pozycji dominującej na gruncie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów powinna być dokonywana poprzez cele tej ustawy określone w art. 1 ust. 1. Przepis ten pozwala na przyjęcie, iż nadużyciem są zachowania, które oddziałują na interesy kontrahentów w stopniu niemożliwym do zaistnienia w przypadku, gdyby dominant działał w warunkach wolnej konkurencji<sup>4</sup>. Należy zatem rozważyć, czy działania monopolisty wymuszają na jego kontrahentach uczestnictwo w rynku na zasadach mniej korzystnych, niżby to wynikało z działania nieskrępowanych mechanizmów rynkowych w warunkach istnienia konkurencji.

Stosownie do analizowanego postanowienia umownego RPWiK Sosnowiec jest uprawnione do rozwiązania umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków w każdym przypadku naruszenia przez odbiorcę postanowień umowy. Skutkuje to wstrzymaniem świadczenia usług na rzecz odbiorcy tj. odcięciem dostawy wody i zamknięciem przyłącza kanalizacyjnego.

Punktem wyjścia w ocenie, czy w związku z posługiwaniem się przez RPWiK Sosnowiec powyższym postanowieniem umownym doszło do nadużywania pozycji dominującej na rynku właściwym, są przepisy ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, która określa zasady i warunki zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi oraz zbiorowego odprowadzania ścieków.

Powołać tu należy w pierwszej kolejności art. 8 ust. 1 pkt 1 – 4 ww. ustawy, który określa, w jakich okolicznościach przedsiębiorstwo wodociągowo – kanalizacyjne uprawnione jest do wstrzymania świadczenia usług na rzecz odbiorcy. Przepis ten stanowi, że przedsiębiorstwo wodociągowo – kanalizacyjne może odciąć dostawę wody lub zamknąć przyłącza kanalizacyjne, jeżeli:

- 1) *przyłącze wodociągowe lub przyłącze kanalizacyjne wykonano niezgodnie z przepisami prawa;*
- 2) *odbiorca usług nie uiścił należności za pełne dwa okresy obrachunkowe, następujące po dniu otrzymania upomnienia w sprawie uregulowania zaległej opłaty;*
- 3) *jakość wprowadzanych ścieków nie spełnia wymogów określonych w przepisach prawa lub stwierdzono celowe uszkodzenie albo pominięcie urządzenia pomiarowego;*
- 4) *został stwierdzony nielegalny pobór wody lub nielegalne odprowadzanie ścieków, to jest bez zawarcia umowy, jak również przy celowo uszkodzonych albo pominiętych wodomierzach lub urządzeniach pomiarowych.*

---

<sup>4</sup> Por. Ibidem, s. 95-96.

Formułując powyższy przepis ustawodawca nie posłużył się sformułowaniem „w szczególności” lub podobnym. Oznacza to, że katalog okoliczności, które stanowią podstawę do wstrzymania świadczenia usług ma charakter zamknięty, który nie może być dowolnie i arbitralnie rozszerzany przez przedsiębiorstwo wodociągowo – kanalizacyjne w treści umowy. Odcięcie dostawy wody lub zamknięcie przyłącza kanalizacyjnego może nastąpić zatem tylko wówczas, gdy wystąpi jedna z przesłanek określonych w art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę.

W ocenie organu antymonopolowego brzmienie postanowienia umownego, zgodnie z którym przedsiębiorstwo wodociągowo – kanalizacyjne może rozwiązać umowę o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków ze skutkiem natychmiastowym w razie naruszenia przez odbiorcę usług jej postanowień, co wiąże się z odcięciem dostawy wody i zamknięciem przyłącza kanalizacyjnego, nie znajduje odzwierciedlenia w brzmieniu art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę. Zdarzenia, o których mowa w hipotezach powołanego przepisu obejmują bowiem ściśle określone sytuacje, w których może nastąpić odcięcie dostawy wody lub zamknięcie przyłącza kanalizacyjnego i nie odnoszą się do każdego naruszenia postanowień umowy przez odbiorcę usług. Oznacza to, że kwestionowane postanowienie umowne statuuje możliwość przekroczenia przez RPWiK Sosnowiec jego ustawowych kompetencji jako dostawcy usług wodociągowych i kanalizacyjnych w zakresie możliwości wstrzymania świadczenia usług. Postanowienie to przewiduje bowiem możliwość podjęcia działań powodujących odcięcie dostaw wody lub zamknięcie przyłącza kanalizacyjnego w sytuacjach, które nie zostały objęte art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę.

Zawierane przez RPWiK Sosnowiec umowy przewidują możliwość rozwiązania umowy w każdym przypadku naruszenia przez odbiorcę jej postanowień, co skutkuje wstrzymaniem świadczenia usług na rzecz odbiorcy. Zamieszczenie w umowach postanowienia w powyższym brzmieniu jest zatem sprzeczne z art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę. Zakres okoliczności, które na podstawie umowy mogą skutkować jej rozwiązaniem przez Spółkę, a w konsekwencji odcięciem dostawy wody i zamknięciem przyłącza kanalizacyjnego w znaczny sposób wykracza poza zakres przewidziany w art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę. Okoliczności „naruszenia przez odbiorcę postanowień umowy” są bowiem dużo szersze niż wymienione w ustawie o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę w sposób enumeratywny przesłanki pozwalające na odcięcie dostawy wody i wstrzymanie odbioru ścieków. Kwestionowana klauzula wprowadza zatem odbiorców w błąd co do uprawnień i obowiązków spoczywających na przedsiębiorcy w zakresie możliwości wstrzymania świadczonych usług.

Analizując kwestionowane postanowienie z punktu widzenia nadużywania przez RPWiK Sosnowiec pozycji dominującej na rynku właściwym należy mieć również na uwadze, iż przedsiębiorstwa wodociągowo – kanalizacyjne, które działają w warunkach monopolu naturalnego, co do zasady nie mogą odmówić potencjalnemu kontrahentowi zawarcia umowy o dostawę wody i odprowadzanie ścieków, jeżeli spełnia on określone wymogi. Na tej samej zasadzie nie mogą odmówić kontrahentowi kontynuowania zawartej już umowy nawet, jeśli odbiorca usług narusza jej warunki. Podmiot zajmujący na rynku pozycję monopolistyczną nie może bowiem odmówić świadczenia usługi w przypadku braku alternatywnych źródeł zaopatrzenia. Z powyższego wynika zatem niedopuszczalność dowolnego wypowiedzania (rozwiązania) umów, chociażby taka możliwość była przewidziana w ich treści.

W powyższym kontekście wziąć należy pod uwagę szczególny charakter usług zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków. Zważyć należy, że woda jest towarem o wyjątkowym charakterze – podstawowym dobrem niezbędnym do prawidłowego funkcjonowania zarówno gospodarstw domowych, jak podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Usługi dostawy wody i odbioru ścieków zakwalifikowane zostały do usług o charakterze użyteczności publicznej, co oznacza, że powinny być one świadczone w sposób powszechny i ciągły, a każdy odbiorca powinien mieć zapewniony wolny dostęp do tych usług, o ile spełnia określone w przepisach prawa wymagania. W tym miejscu powołać należy art. 6 ust. 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, który stanowi, że przedsiębiorstwo wodociągowo – kanalizacyjne obowiązane jest do zawarcia

umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków z osobą, której nieruchomości została przyłączona do sieci i która wystąpiła z pisemnym wnioskiem o zawarcie umowy. Powyższy przepis w powiązaniu ze szczególnym charakterem usług zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków (które są usługami o charakterze powszechnym, publicznym) oraz faktem, iż są one świadczone przez monopolistę uniemożliwia w ocenie organu antymonopolowego rozwiązywanie tych umów w przypadku naruszenia przez odbiorcę jej warunków (również wówczas, gdy zachodzą okoliczności określone w art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, które skutkować mogą odcięciem dostawy wody lub zamknięciem przyłącza kanalizacyjnego). Stoi to w sprzeczności z istniejącym po stronie przedsiębiorstwa wodociągowo – kanalizacyjnego obowiązkiem określonym w art. 6 ust. 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę. Powołany przepis wyraźnie określa, na jakich warunkach przedsiębiorstwo wodociągowo – kanalizacyjne ma obowiązek zawrzeć z odbiorcą umowę. Z powyższego *a contrario* wynika, że tylko przy braku spełnienia tych warunków możliwa jest sytuacja, że z danym podmiotem nie będzie zawarta umowa o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków. Uzależnienie kontynuowania umowy od spełnienia innych przesłanek niż wymienione w art. 6 ust. 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę należy zatem uznać za praktykę, która nie znajduje podstaw prawnych.

W uzupełnieniu powyższego podnieść ponadto należy, iż w ocenie organu antymonopolowego z przepisów ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków nie wynika, aby zamiarem ustawodawcy było doprowadzenie do sytuacji, w której w związku z odcięciem dostawy wody i wstrzymaniem odbioru ścieków dokonany w oparciu o art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, dochodziło do rozwiązania umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków zawartej z odbiorcą. Po pierwsze, stwierdzić należy, że sankcja w postaci rozwiązania umowy nie wynika z jakichkolwiek przepisów ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę. Po drugie zaś zwrócić należy uwagę na okoliczność, że zgodnie z art. 8 ust. 2 ww. ustawy, w przypadku odcięcia dostaw wody w wyniku nie uiszczenia przez odbiorcę należności za pełne dwa okresy obrotowe następujące po dniu otrzymania upomnienia w sprawie uregulowania zaległej opłaty, przedsiębiorstwo ma obowiązek udostępnić zastępczy punkt poboru wody i poinformować odbiorcę o możliwościach korzystania z tego punktu. Świadczy to zdaniem organu antymonopolowego o tym, że zamiarem ustawodawcy było zachowanie ciągłości trwania umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków nawet w przypadku, gdy dochodzi do wstrzymania świadczenia usług na rzecz odbiorcy z przyczyn opisanych w art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i odprowadzaniu ścieków. Z przepisów ustawy wynika, że umowa jest wówczas kontynuowana, jednakże na odmiennych warunkach, a usługi dostarczania wody i odprowadzania ścieków ulegają zawieszeniu. Dodatkowo wskazać należy, że rozwiązanie umowy rodzi dla odbiorcy dodatkowe – poza samym faktem niemożności korzystania z usług wodociągowych i kanalizacyjnych – uciążliwości. Odbiorca usług ponownie wystąpić musi bowiem z wnioskiem o zawarcie umowy i dopełnić związanych z zawarciem umowy formalności.

Podsumowując wskazać należy, iż w ocenie organu antymonopolowego posługiwanie się w treści umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków postanowieniem przewidującym możliwość rozwiązania umowy o dostawę wody i odprowadzenie ścieków w przypadku naruszenia przez odbiorcę jej postanowień stanowi odstępstwo od przepisów ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę przy czym punktem odniesienia są tutaj przepisy art. 8 ust. 1 i art. 6 ust.2 tej ustawy. Kwestionowany zapis wprowadza bowiem dodatkowe, pozaustawowe obwarowania dla zawarcia (kontynuowania) umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków oraz dopuszcza możliwość wstrzymania świadczenia usług na rzecz odbiorców w sytuacjach wykraczających w znaczny sposób poza przesłanki ustawowe.

W związku z powyższym stwierdzić należy, że posługiwanie się przez RPWiK Sosnowiec w treści zawieranych z konsumentami umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków postanowieniem przewidującym, iż Spółka może rozwiązać umowę w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania umowy przez odbiorcę, świadczy o nadużywaniu przez przedsiębiorcę pozycji dominującej na rynku właściwym w rozumieniu art. 9 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji

i konsumentów. Punktem odniesienia pozwalającym na stwierdzenie, że w okolicznościach sprawy doszło do eksploatacji pozycji rynkowej RPWiK kosztem kontrahentów są przepisy ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę. Kwestionowany zapis wprowadza odbiorców w błąd co do uprawnień RPWiK w zakresie możliwości odcięcia dostaw wody i zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego oraz rozwiązania umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków. Działanie przedsiębiorstwa należy uznać za praktykę oddziałującą na interesy odbiorców w sposób niemożliwy do zaistnienia w przypadku, gdyby na rynku istniała konkurencja i możliwość wyboru alternatywnego dostawcy usług. Zakwestionowane postanowienie nakłada na odbiorców ciężar większy od powszechnie przyjętych w stosunkach danego rodzaju. Zachowanie takie tłumaczyć można jedynie eksploatacją przez Spółkę silnej pozycji dominującej zajmowanej na rynku kosztem jej odbiorców. Przedsiębiorca, który spotyka się na rynku z istotną konkurencją niewątpliwie przykładałby większą wagę do tego, aby respektować obowiązujące przepisy prawa oraz interesy odbiorców usług.

Podobnie jak w odniesieniu do wcześniej omawianych zarzutów podnieść również należy, że zakwestionowane zachowanie przedsiębiorcy, które zapoczątkowane zostało w 2003 r. zostałyby również uznane za przejaw niedozwolonego nadużywania pozycji dominującej na rynku właściwym pod rządami poprzednio obowiązującej ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, która obowiązywała do dnia 21 kwietnia 2007r. i została uchylona przez ustawę z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów. Art. 8 ust. 1 poprzednio obowiązującej ustawy odpowiada bowiem literalnie brzmieniu art. 9 ust. 1 ustawy aktualnie obowiązującej.

Stosownie do art. 10 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w przypadku stwierdzenia naruszenia przez przedsiębiorcę zakazu, o jakim mowa w art. 9 tej ustawy, organ antymonopolowy wydaje decyzję o uznaniu praktyki za ograniczającą konkurencję i nakazującą zaniechanie jej stosowania. W okolicznościach przedmiotowej sprawy odnoszących się do rozpatrywanego zarzutu ustalono, że Spółka w aktualnie zawieranych umowach o zaopatrzenie w wodę i umowach o odprowadzanie ścieków nadal posługuje się zakwestionowanym postanowieniem umownym. Sporny warunek jest także zamieszczony w umowach zawartych z odbiorcami usług z wykorzystaniem wzorców umownych poprzednio znajdujących się w obrocie. Nie budzi zatem wątpliwości, że stwierdzona praktyka ograniczająca konkurencję jest nadal kontynuowana, a zatem uzasadnione jest nałożenie na RPWiK Sosnowiec obowiązku jej zaniechania.

W tym stanie rzeczy należało orzec, jak w pkt I.4. niniejszej decyzji.

**I.5.** Kolejną praktyką ograniczającą konkurencję, które stosowanie zarzucono w niniejszym postępowaniu RPWiK Sosnowiec jest naruszenie art. 9 ust. 1 ustawy antymonopolowej wyrażające się w nadużywaniu pozycji dominującej na lokalnym rynku zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków polegającym na tym, że Spółka uzależnia wznowienie świadczenia usług dostarczania wody i odprowadzania ścieków – w przypadku, gdy dochodzi do ich wstrzymania na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę – od uiszczenia przez odbiorcę kosztów odcięcia dostawy wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego oraz kosztów ponownego uruchomienia usług wodociągowych i kanalizacyjnych. Postanowienie umowne o powyższej treści zawarte jest zarówno w treści umów aktualnie zawieranych przez Spółkę w obrocie gospodarczym, jak i w oparciu o wzorce, które znajdowały się w obrocie w okresie od 2003 r. do 2006 r.

Jak już podniesiono we wcześniejszej części decyzji w celu stwierdzenia, że doszło do naruszenia zakazu, o jakim mowa w art. 9 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów konieczne jest wykazanie, że przedsiębiorca zajmujący na rynku pozycję dominującą podejmuje działania, które wymuszają na jego kontrahentach uczestnictwo w rynku na zasadach mniej korzystnych, niżby to wynikało z działania nieskrępowanych mechanizmów rynkowych w warunkach istnienia konkurencji. Nadużyciem pozycji dominującej są zatem takie zachowania,

które oddziałują na interesy kontrahentów monopolisty w stopniu niemożliwym do zaistnienia w przypadku, gdyby dominant działał w warunkach wolnej konkurencji.

Jak ustalono, w treści umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków RPWiK Sosnowiec posługuje się postanowieniem przewidującym, iż wznowienie dostarczania wody i odprowadzania ścieków (po ich wstrzymaniu na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę) następuje w ciągu 48 godzin od ustania przyczyn odcięcia dostawy lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego po uiszczeniu kosztów odcięcia i ponownego podłączenia. Z powyższego wynika zatem, że Spółka uzależnia ponowne uruchomienie świadczenia usług na rzecz odbiorcy nie tylko od ustania przyczyn powodujących odcięcie dostawy wody i zamknięcie przyłącza kanalizacyjnego, ale również od uiszczenia przez odbiorcę określonej opłaty.

We wcześniejszej części niniejszej decyzji wskazano, w jakich przypadkach przedsiębiorstwo wodociągowo – kanalizacyjne uprawnione jest do odcięcia dostawy wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego. Stosownie do art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę może to nastąpić, gdy:

- a. przyłącze wodociągowe lub kanalizacyjne wykonano niezgodnie z przepisami prawa;
- b. odbiorca usług nie uiszczył należności za pełne dwa okresy obrotowe, następujące po dniu otrzymania upomnienia w sprawie uregulowania zaległej opłaty;
- c. jakość odprowadzanych ścieków nie spełnia wymogów określonych w przepisach prawa lub stwierdzono celowe uszkodzenie albo pominięcie urządzenia pomiarowego;
- d. został stwierdzony nielegalny pobór wody tj. m.in. przy celowo uszkodzonych albo pominiętych wodomierzach lub urządzeniach pomiarowych.

Powyższy katalog ma charakter zamknięty. Przedsiębiorstwo wodociągowo – kanalizacyjne nie może zaniechać świadczenia usług na rzecz odbiorców w innych przypadkach niż określone w ustawie. Oznacza to, że jeżeli brak jest podstaw do odcięcia dostawy wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego tj. nie występują przesłanki wymienione w art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, istnieje po stronie dostawcy usług obowiązek świadczenia usług wodociągowych i kanalizacyjnych. Skoro bowiem art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę mówi, w jakich przypadkach dostawca usług może odciąć dostawę wody lub zamknąć przyłącze kanalizacyjne to *a contrario* z przepisu tego wynika, iż po ustaniu wymienionych w nim okoliczności przedsiębiorstwo zobowiązane jest do wznowienia świadczenia usług. Po usunięciu przyczyn, które spowodowały wstrzymanie świadczenia usług brak jest bowiem ustawowych przesłanek, które wskazywałyby na to, że odcięcie dostaw wody lub zamknięcie przyłącza kanalizacyjnego jest uzasadnione i powinno być kontynuowane. Zdaniem organu antymonopolowego nie ma zatem przepisów uprawniających przedsiębiorstwo wodociągowo – kanalizacyjne do uzależniania wznowienia dostawy wody i odbioru ścieków od uprzedniego uiszczenia przez odbiorcę opłaty z tytułu odcięcia i wznowienia świadczenia usług wodociągowych i kanalizacyjnych.

RPWiK Sosnowiec wprowadza natomiast dodatkowy warunek, od spełnienia którego uzależnia ponowne uruchomienie świadczenia usług wodociągowych i kanalizacyjnych w postaci obowiązku uiszczenia przez odbiorcę opłaty ryczałtowej za odcięcie i ponowne uruchomienie dostawy wody i odbioru ścieków. Zaniechanie uiszczenia ww. opłaty nie stanowi natomiast ustawowej przesłanki, w przypadku wystąpienia której przedsiębiorstwo wodociągowo – kanalizacyjne uprawnione jest do nieświadczenia usług na rzecz odbiorcy. Innymi słowy, przyczyną wstrzymania dostawy wody i odprowadzania ścieków nie może być nieuiszczenie przez odbiorcę opłaty z tytułu odcięcia i ponownego uruchomienia usług wodociągowych i kanalizacyjnych. Z chwilą, gdy ustają zdarzenia opisane w art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę (np. odbiorca usług uiszcza zaległe należności za dostarczoną wodę i odprowadzone ścieki, jakość odprowadzonych ścieków spełnia wymogi określone w przepisach prawa, przyłącze wodociągowe lub kanalizacyjne spełnia wymogi określone w przepisach prawa, celowo uszkodzony wodomierz został wymieniony) Spółka zobowiązana jest do wznowienia świadczenia usług na rzecz odbiorcy.

Zakwestionowane zachowanie Spółki polegające na uzależnianiu wznowienia dostawy wody i odbioru ścieków z nieruchomości od uiszczenia przez odbiorcę opłaty, o której mowa powyżej stoi zatem w sprzeczności z art. 8 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę. Stanowi ono również praktykę oddziałującą na interesy odbiorców w sposób niemożliwy do zaistnienia w przypadku, gdyby Spółka działała w warunkach wolnej konkurencji. Przedsiębiorca spotykający się na rynku z istotną konkurencją niewątpliwie przykładałby większą wagę do tego, aby respektować obowiązujące przepisy prawa oraz interesy odbiorców usług.

Jednocześnie ustosunkowując się do wyjaśnień przedsiębiorcy przedstawionych w odpowiedzi na postawiony zarzut (dowód: karty nr 115-116) podkreślić należy, że organ antymonopolowy nie kwestionuje samej zasadności pobierania opłaty, o jakiej mowa powyżej, a fakt, iż od uiszczenia tej opłaty (ustalonej w wysokości 366 zł) RPWiK Sosnowiec uzależnia wznowienie świadczenia usług na rzecz odbiorcy, pomimo iż z przepisów ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę wynika, że już samo ustanie przyczyn będących podstawą do odcięcia dostawy wody i zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego powinno skutkować ponownym uruchomieniem dostaw wody i odbioru ścieków. Odmienną w powyższym kontekście kwestią jest uprawnienie Spółki do dochodzenia od odbiorcy uiszczenia opłaty za odcięcie i ponowne uruchomienie świadczenia usług. Sama zasadność jej pobierania nie jest przez organ antymonopolowy kwestionowana w niniejszym postępowaniu.

W związku z powyższym stwierdzić należy, że w okolicznościach sprawy ma miejsce nadużywanie przez RPWiK Sosnowiec pozycji dominującej na rynku właściwym w rozumieniu art. 9 ust. 1 ustawy antymonopolowej. Zakwestionowane zachowanie Spółki, które zapoczątkowane zostało w 2003 r. zostałyby uznane również za przejaw nadużywania pozycji rynkowej na podstawie przepisów poprzednio obowiązującej ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów. Art. 8 ust. 1 tej ustawy posiada bowiem treść zbieżną z art. 9 ust. 1 aktualnie obowiązującej ustawy antymonopolowej.

W przedmiotowej sprawie brak jest ponadto podstaw do stwierdzenia, że zachowanie przedsiębiorcy przestało naruszać zakaz, o jakim mowa w art. 9 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Ponieważ brak jest jakichkolwiek dowodów pozwalających na stwierdzenie, że RPWiK Sosnowiec zaprzestało stosowania stwierdzonej praktyki ograniczającej konkurencję (co miałyby miejsce w razie wyeliminowania warunku umownego o zakwestionowanej przez organ antymonopolowy z treści wszystkich umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków, jakie Spółka posiada zawarte z odbiorcami usług), uzasadnione jest nałożenie na przedsiębiorcę obowiązku zaniechania jej stosowania zgodnie z art. 10 ustawy antymonopolowej.

W związku z powyższym orzeczono, jak w pkt I.5. sentencji niniejszej decyzji.

**II.** Zgodnie z treścią art. 106 ust. 1 pkt 1) ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, organ antymonopolowy może nałożyć na przedsiębiorcę, w drodze decyzji, karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary, jeżeli przedsiębiorca ten, choćby nieumyślnie dopuścił się naruszenia zakazu określonego w art. 9 ww. ustawy. Rozstrzygnięcie w przedmiocie nałożenia administracyjnej kary pieniężnej posiada więc fakultatywny charakter. Skuteczna polityka karania wymaga jednak, by w przypadku stwierdzenia stosowania przez przedsiębiorcę praktyki ograniczającej konkurencję zasadą było nakładanie kary pieniężnej<sup>5</sup>.

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów nie zawiera zamkniętego katalogu przesłanek, od których uzależniana jest wysokość nakładanych na przedsiębiorców kar. Norma prawna wynikająca z art. 111 ww. ustawy stanowi jedynie, iż przy ustalaniu wysokości kar pieniężnych, o których mowa między innymi w art. 106 należy uwzględnić w szczególności okres, stopień oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy, a także uprzednie naruszenie przepisów ustawy, przy

<sup>5</sup> Wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 8.11.2004 r., sygn. akt XVII Ama 81/03.

czym – stosownie do art. 130 ustawy antymonopolowej – przy ustalaniu wysokości kary pieniężnej, o którym mowa w art. 111 tej ustawy, uwzględnia się również okoliczność naruszenia przepisów ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz.U. z 2005 r. Nr 244, poz. 2080 z późn. zm.). Jest rzeczą oczywistą, iż na wysokość kary musi mieć także wpływ stopień zagrożenia lub naruszenia interesu publicznoprawnego stosowanymi praktykami ograniczającymi konkurencję. Ponadto w judykaturze wskazuje się, że w przypadku kar za stosowanie praktyk ograniczających konkurencję przesłankami które należy brać pod uwagę są: potencjał ekonomiczny przedsiębiorcy, skutki praktyki dla konkurencji lub kontrahentów, dopuszczalny poziom kary wynikający z przepisów ustawy oraz cele, jakie kara ma osiągnąć<sup>6</sup>. Nałożona przez organ antymonopolowy kara pieniężna powinna pełnić funkcję represyjną (tj. stanowić dolegliwość za naruszenie przepisów ustawy antymonopolowej), a także prewencyjną, dyscyplinującą (tj. zapobiegać podobnym naruszeniom w przyszłości). W zależności od stopnia naruszenia przepisów ustawy, ustala się funkcję prewencyjną lub represyjną za wiodącą.

W punkcie I sentencji niniejszej decyzji organ antymonopolowy, uznając zasadność wszystkich pięciu postawionych w niniejszej sprawie zarzutów, stwierdził stosowanie przez Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Sosnowcu SA praktyk ograniczających konkurencję, naruszających zakaz, o jakim mowa w art. 9 ust. 1 oraz art. 9 ust. 1 i 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. W ocenie organu antymonopolowego charakter stwierdzonych naruszeń w pełni uzasadnia nałożenie na RPWiK Sosnowiec kary pieniężnej.

RPWiK Sosnowiec w 2007 roku osiągnęło przychód w wysokości 80 601 827,80 PLN. 10% tej kwoty, a więc maksymalna kara, jaka może zostać nałożona na przedsiębiorcę zgodnie z art. 106 ust. 1 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów wynosi 8 060 182,78 PLN.

Ustalając wymiar kary pieniężnej organ antymonopolowy wziął w pierwszej kolejności pod uwagę, iż stosowane przez RPWiK Sosnowiec praktyki ograniczające konkurencję mają charakter eksploatacyjny; polegają na wykorzystaniu posiadanej silnej pozycji rynkowej kosztem słabszych uczestników rynku, w efekcie czego zagrożony jest interes publicznoprawny. Niedozwolone działania stosowane przez przedsiębiorcę wymierzone są we wszystkich kontrahentów, z którymi Spółka zawarła umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków na podstawie wzorców umów zawierających zakwestionowane w niniejszym postępowaniu warunki. Nie bez znaczenia pozostaje również okoliczność, iż dużą część odbiorców Spółki stanowią konsumenci, którzy należą do najsłabszych uczestników obrotu gospodarczego. Wpływ na wysokość kary pieniężnej ma również długotrwałość stwierdzonych naruszeń tj. około 5-letni okres stosowania stwierdzonych naruszeń. Nakładając karę pieniężną organ antymonopolowy uwzględnił także, iż stwierdzone naruszenia nie zostały zaprzestane.

Określając wysokość nałożonej kary organ antymonopolowy wziął także pod uwagę, że RPWiK Sosnowiec jako profesjonalista o długoletnim doświadczeniu rynkowym formułując treść umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków powinien wykazać się odpowiednią starannością i dbałością tak, aby nie zostały naruszone powszechnie obowiązujące przepisy prawa i interesy jego odbiorców. Zgodnie z art. 83 Konstytucji RP każdy ma obowiązek przestrzegania prawa Rzeczypospolitej Polskiej. Obowiązek znajomości i poszanowania prawa ciąży tym bardziej na profesjonalnych uczestnikach obrotu rynkowego, takich jak RPWiK Sosnowiec tym bardziej, że Spółka działa w warunkach monopolu naturalnego i dysponuje potencjałem niezbędnym do dyktowania warunków umów swoim kontrahentom. Dlatego w ocenie organu antymonopolowego zachowania RPWiK Sosnowiec podlegające ocenie w niniejszej decyzji jest efektem niedołożenia staranności, jakiej należałoby oczekiwać od profesjonalnego i doświadczonego uczestnika obrotu rynkowego świadczącego usługi o charakterze użyteczności publicznej.

Przy ustalaniu wymiaru kary pieniężnej uwzględniono również okoliczność, iż stwierdzone praktyki ograniczające konkurencję miały ograniczony terytorialnie zasięg oddziaływania i nie spowodowały na rynku nieodwracalnych bądź trudnych do usunięcia skutków dla konkurencji.

---

<sup>6</sup> Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27.06.2000r., sygn. akt I CKN 793/98.



Na wysokość kary wpływa również to, iż zakwestionowane zachowania RPWiK Sosnowiec nie wiązały się z wyrządzeniem przez Spółkę szkód swoim kontrahentom i nie osiągnęła ona z tytułu ww. praktyk ograniczających konkurencję wymiernych korzyści finansowych. Miarkując karę wzięto także pod uwagę, iż do organu antymonopolowego nie wpłynęły żadne skargi odbiorców świadczonych przez przedsiębiorcę usług w związku z realizacją zakwestionowanych w niniejszej decyzji warunków umów. Czynnikiem łagodząco wpływającym na wysokość kary jest także okoliczność, iż RPWiK Sosnowiec nie utrudniało organowi antymonopolowemu prowadzenia postępowania antymonopolowego dostarczając dokumentów i wyjaśnień istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy.

Nakładając karę pieniężną organ antymonopolowy miał również na względzie fakt, iż z treści aktualnie stosowanych przez Spółkę wzorców umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków wyeliminowane zostały postanowienia wskazane w pkt I.2. i I.3. niniejszej decyzji. Uwzględniono jednak równocześnie, że poczynione w treści wzorców zmiany nie doprowadziły do całkowitego zaprzestania stosowania stwierdzonych w ww. punktach decyzji praktyk ograniczających konkurencję w sytuacji, gdy część odbiorców nadal związana jest umowami zawierającymi zakwestionowane przez organ antymonopolowy postanowienia.

Ponadto przy ustalaniu wysokości kary pieniężnej wzięto pod uwagę wysokość przychodu, jaką RPWiK Sosnowiec osiągnęło z tytułu sprzedaży usług mających bezpośredni związek ze stwierdzonymi naruszeniami tj. tytułu usług zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków.

W związku z powyższym ustalono wysokość kary na kwotę 40 000 PLN (słownie złotych: czterdzieści tysięcy). W ocenie organu antymonopolowego wymierzona kara w wysokości stanowiącej około 0,05% przychodu osiągniętego przez RPWiK Sosnowiec w 2007 r. i około 0,5% maksymalnego wymiaru kary przewidzianego w art. 106 ust. 1 pkt 1) ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów jest adekwatna do stopnia naruszenia przepisów ww. ustawy i współmierna do możliwości finansowych Spółki. Organ antymonopolowy kierując się potrzebą zdecydowanego przeciwdziałania stosowaniu praktyk ograniczających konkurencję uznał, że orzeczona kara powinna stanowić dla Spółki dolegliwość, a nadto spełniać funkcję prewencyjną i dyscyplinującą tak, aby zapobiec w przyszłości podobnym naruszeniom. Niniejsza kara powinna zatem podkreślać naganność zakwestionowanych w niniejszym postępowaniu zachowań przedsiębiorcy, stanowić reperkusję za naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz przestrożę dla przedsiębiorcy na przyszłość, zwłaszcza biorąc pod uwagę, iż stwierdzone w przedmiotowej Decyzji naruszenia nie zostały zaprzestane, a także uwzględniając ich długotrwałość i eksploatacyjny charakter. Poza wymiarem indywidualnym nałożonej kary należy jednak podkreślić również jej wymiar ogólny, funkcję odstraszającą i wychowawczą w stosunku do innych uczestników rynku.

Wobec powyższego orzeczono jak w pkt II sentencji decyzji.

Zgodnie z art. 112 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów karę pieniężną należy uiścić w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji. Karę należy wpłacić na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w NBP o/o Warszawa Nr 51101010100078782231000000.

**III.** Stosownie do art. 77 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, jeżeli w wyniku postępowania organ antymonopolowy stwierdził naruszenie przepisów ww. ustawy, przedsiębiorca, który dopuścił się tego naruszenia, jest obowiązany ponieść koszty postępowania. Zgodnie z art. 80 ustawy antymonopolowej, organ antymonopolowy rozstrzyga o kosztach w drodze postanowienia, które może być zamieszczone w decyzji kończącej postępowanie.

W punkcie I niniejszej decyzji organ antymonopolowy w wyniku przeprowadzonego przeciwko Rejonowemu Przedsiębiorstwu Wodociągów i Kanalizacji w Sosnowcu SA postępowania antymonopolowego stwierdził naruszenie przez ww. przedsiębiorcę art. 9 ust. 1 i art. 9 ust.1 i 2 pkt

6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Spełniona została zatem przesłanka wynikająca z art. 77 ust. 1 ustawy antymonopolowej pozwalająca na obciążenie RPWiK Sosnowiec kosztami przeprowadzonego postępowania, którymi są dla organu antymonopolowego wydatki w kwocie 73 PLN związane z prowadzoną w toku tego postępowania korespondencją.

W związku z tym postanowiono obciążyć RPWiK Sosnowiec kosztami postępowania antymonopolowego w wysokości 73 PLN (słownie złotych: siedemdziesiąt trzy).

Wobec powyższego orzeczono jak w punkcie III sentencji decyzji.

Koszty niniejszego postępowania przedsiębiorca obowiązany jest wpłacić na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie w NBP o/o Warszawa Nr 51101010100078782231000000 w terminie 14 dni od daty uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479<sup>28</sup> § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.) – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od daty jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach. W przypadku jednak kwestionowania wyłącznie postanowienia o kosztach zawartego w pkt III niniejszej decyzji, stosownie do treści art. 81 ust. 5 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479<sup>28</sup> § 1 pkt 2 Kodeksu postępowania cywilnego, należy wnieść zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach w terminie tygodnia od dnia doręczenia niniejszej decyzji.

DYREKTOR DELEGATURY  
URZĘDU OCHRONY KONKURENCJI  
I KONSUMENTÓW W KATOWICACH

Alicja Kral

Otrzymuje:

1. Rejonowe Przedsiębiorstwo  
Wodociągów i Kanalizacji  
w Sosnowcu SA  
ul. Ostrogórska 43  
41-200 Sosnowiec

2. a/a